

Theologiæ Sacramentalis Scholasticæ Et Moralis Pars ...

Ad Mentem Doctoris Subtilis Ioannis Duns Scoti D. Augustino conformen

In qua tractatur de Virtute ac Sacrameto Pœnitentiæ

Bosco, Jean a

Lovanii, 1670

Concl. X. In adulto, qui justificatur extra Sacramentum, magis certum est, eum justificari gratiâ habituali, tamquam formâ, quàm Contritione.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73393](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-73393)

hæc doctrinâ tamquam de fide, difficultas est inter Scholasticos, an formaliter macula consistat in privatione gratiæ, vel in deputatione, vel in aliquo alio. Hæc ille. Nihil ergo commune habet ille modus dicendi Scoti cum illa propositione damnata, in sensu ab Auctore intento.

Quod vel inde manifestè probatur; quia Auctor ille, ex eo quod transacto actu nihil maneat, nisi obligatio ad pœnam, infert: In Sacramento Baptismi, aut Sacerdotis Absolutione, propriè reatus peccati duntaxat tollitur, & ministrum Sacerdotum solum liberat à reatu. Numquid sic aliquando argumentatus fuit Scotus?

Dicitur, inquit Scotus 4. dist. 14. q. 4. n. 6. quod ita Deus requirit dispositionem de congruo, ad hoc, ut peccatori conferat gratiam per Sacramentum (Pœnitentiæ) & hoc non, quod alliget potentiam suam Sacramentis, quin tamen sine dispositione illa prævia, & congrua, que sufficeret, conferat per Sacramentum gratiam, & hæc est maioris misericordie, scilicet duplicem viam instituire, per quam iustificetur peccator, quam ipsum ad unam viam artare. Sicut ergo adultus primam gratiam delentem originale potest habere duplici viâ, vel ex bono motu disponente ad illam de congruo, vel ex susceptione Baptismi, ita & in proposito. Vide Vasquez an hoc docuerit Auctor istarum propositionum.

Lugo Disp. 7. n. 6. putat propositiones prædictas à Pontifice rejectas, quia reatum pœnæ non distinguunt à culpa. Ego, inquit Dicaillio disp. 1. n. 264. non video quod in iis propositionibus reatus pœnæ non distinguatur à culpa, quin potius ideo damnantur, quia cum distinguerent reatum ab ea, concedebant solum reatum dimitti. Nam si reatum pœnæ non distinguerent à culpa, non negarent culpam remitti per id, per quod remittitur actus. Ita Dicaillio.

Sed contrâ, inquit Lugo n. 7. quia in iis propositionibus nec verbum est de culpa, sed solum dicunt id quod manet, esse solum reatum pœnæ, ut distinguitur contra actum peccati; quia nimirum duo solum sunt in peccato, scilicet actus, & reatus; quod si reatus, ut distinguitur ab actu, est macula habitualis, non debuit rejici illa propositio. Sed teneri ut Catholica, quæ docet, post actum solum manere reatum pœnæ. Hucusque Cardinalis.

Respondere posset quispiam; verbum est de culpa, alioquin non duo essent in peccato, sed unicum, scilicet reatus pœnæ; jam autem duo sunt, actus, & reatus. Actus ergo culpa est, actus, inquam, physice præteritus, quem actum illæ propositiones negant remitti per Sacramentum Baptismi, vel Absolutionem Sacerdotis.

Ut cumque sit de hac controversia inter Lugonem & Dicaillionem; Doctorem nostrum sapientius distinxisse inter culpam, & reatum

pœnæ, patet ex 4. dist. 50. q. 6. in fine ibi: *ideo pœna durat (in damnatis) quia peccatum, id est, culpa, in eis durat; unde dicit (Fulgent. de Fide ad Petrum) permanente in eis iniusta affectionis malo, permanet in eis iusta retributionis damnatio.*

Præterea 2. dist. 7. q. unica n. 26. sic inquit: *Potest concedi totum argumentum, scilicet quod ipsi (damnati) habent potentiam, quæ non est formaliter peccatum, licet non habeant potentiam non peccandi, hoc est non esse in peccato: quomodo peccator dicitur esse in peccato, postquam transiit actus quem commisit: & privatus gratiâ remanet reatus, usque scilicet ad Pœnitentiam de peccato commisso, id est, de culpa.*

Item 2. dist. 28. q. unica n. 7. Ad questionem, inquit, potest dici, quod peccatum uno modo potest accipi pro ipso actu elicto deformi, loquendo de peccato commissionis. Alio modo pro macula, quæ remanet post actum elictum, sive pro reatu permanente, quousque peccatum (id est, culpa) fuerit deletum per Pœnitentiam.

Atque hanc distinctionem haud obscure verbis significat Trid. sess. 6. cap. 14. ibi: *Non quidem pro pœna æterna, quæ vel Sacramento, vel Sacramenti voto una cum culpa remittitur. Et can. 30. Si quis... ita culpam remitti, & reatum æternæ pœnæ deleri dixerit, ut nullus remaneat reatus pœnæ temporalis &c. anathema sit.*

Quæ cum ita sint, liquet profectò Conclusionem nostram nullatenus opponi sententiæ D. Augustini, aut Doctores Subtilis. Et hæc ipsa fuisse finis hujus Sectionis, nisi incidisset quidam scrupulus; nimirum, utrum Pœnitentiâ, per quam remittuntur, sive quæ remittit peccata mortalia, ipsa sit forma iustificans? Respondet Vasquez 3. parte tom. 1. disp. 2. n. 62. In adulto, qui iustificatur extra Sacramentum, magis certum est, eum iustificari contritione, tamquam formâ, quàm gratiâ habituali, ut ostendimus 1. 2. disp. 203. c. 3. Hæc ille. Communis sententiâ est:

CONCLUSIO X.

In adulto, qui iustificatur extra Sacramentum, magis certum est, eum iustificari gratiâ habituali, tamquam formâ, quàm Contritione.

Councilium Trident. sess. 6. c. 7. quod intitulatur: *Quæ sit iustificatio impij, & quæ eius causa*, postquam enumeravit causam finalem, efficientem, meritoriam, & instrumentalem: *Donum*, inquit, *unica formalis causa est iustitia Dei; non qua ipse iustus est, sed qua nos iustos facit, quâ videlicet ab eo donati renovamur spiritu mentis*

culpam de reatum pœnæ nr.

Conc. Trid. distinguit inter culpam, & reatum peccati

495. Utrum Pœnitentiâ, per quam remittuntur peccata, sit forma iustificans?

Vasquez

496. Quæ sit formalis causa iustificatio nis ex Conc. ell. Trid.

mentis nostræ, & non modo reputatur, sed verè iusti nominatur & sumus, iustitiam in nobis recipientes unusquisq; suam secundum mensuram, quam Spiritus sanctus partitur singulis prout vult, & secundum propriam cuiusq; dispositionem, & cooperationem: quamquam enim nemo potest esse iustus, nisi cui merita passionis Domini nostri Iesu Christi communicantur: id tamen in hac impij iustificatione fit, dum eiusdem sanctissimæ passionis merito, per Spiritum sanctum charitas Dei diffunditur in cordibus eorum, qui iustificati sunt, atque ipsi inhaerent; unde in ipsa iustificatione cum remissione peccatorum hæc omnia simul infusa accipit homo per Iesum Christum, cui inferitur fides, spes, & charitatem.

497.
Loquitur
Con. gene-
raliter de
omni iustifi-
catione im-
pii.

Ubi Concilium loquitur generaliter de omni iustificatione impij intrâ & extra Sacramentum, & eam docet fieri per charitatem diffusam in cordibus, & inhaerentem. Atque contrarium errorem damnat can. 11. ejusdem sess. sub hac forma verborum: *Si quis dixerit, homines iustificari vel solâ imputatione iustitiæ Christi, vel solâ peccatorum remissione, exclusâ gratiâ & charitate, quæ in cordibus eorum per Spiritum sanctum diffundatur, atque illis inhaerent &c. anathema sit.*

Occurrit
objectioni.

Nec obstat quoddam cap. 7. meminere Sacramenti Baptismatis, quia illud, si non in re, saltem in voto est medium per se necessarium ad iustificationem impij, ut expressis verbis docet eadem sess. c. 4. ibi: *Quæ quidem translatio (id est, iustificatio) post Evangelium promulgatum, sine lavacro regenerationis, aut eius voto fieri non potest.* Ergo per votum ejus fieri potest; ergo loquitur de iustificatione, etiam quæ fit extra Sacramentum.

498.
Probatio
Conclus.

Cùm ergo Concilium indifferenter loquatur de iustificatione intrâ, & extra Sacramentum, ne minimo quidem verbo significans, vel minimam distinctionem causæ formalis unius, & alterius, & secundum Adversarios, causâ formalis iustificationis in Sacramento sit gratia habitualis; quo fundamento contritio charitate perfecta constituitur forma iustificans extra Sacramentum? Ubi enim jus non distinguit, nec nos distinguere debemus absque evidentia ratione. Videndum itaque, an rationes Adversariorum sint tam evidentes, ut cogant nos quodammodo ad distinctionem.

499.
Prima ratio
Adversario-
rum desumpta ex
Script.
Joan. 14.

Prima ergo ratio desumitur ex Scriptura, quæ pluribus locis dilectioni & contritioni adscribit animæ sanctitatem, conjunctionem, & adhesionem cum Deo, & purgationem à peccatis, Joan. 14. v. 23. *Si quis diligit me, sermonem meum servabit, & Pater meus diliget eum, & ad eum veniemus, & mansionem apud eum faciemus.* Ubi dilectioni tribuitur, ut à Deo etiam diligamur, & ipse in nobis sit. Ad Colof. 3. Charitas dicitur *Vinculum perfectionis*, v. 14. 1. ad Timoth. 1. v. 5. dicitur *Finis præcepti*, hoc est, consummatio & complementum legis; quia charitate servatur tota lex:

Colef. 3.
1. Timoth. 1.

& ad Rom. 13. ob eandem rationem charitas dicitur *Plenitudo legis*, v. 10. Constat autem plenitudinem & principium observandi legem non in habitu charitatis, sed in actu dilectionis esse, quem excitat in nobis viva, quæ per dilectionem operatur. His igitur locis dilectio dicitur iustitia nostrâ.

Præterea eidem charitati tribuitur remissio peccati Proverb. 10. v. 12. *Universa delicta operit charitas.* 1. Petri 4. v. 8. *Charitas operit multitudinem peccatorum.* Scripturam autem loqui de actu charitatis, non de habitu constat; quia Scriptura illis in locis exhortatur nos ad actum charitatis & dilectionis, non ad habitum; & ideo charitatem commendans, ipsum actum dilectionis commendat. Hæc Valquez 1. 2. disp. 203. c. 4. n. 31. Et addit: Eodem modo de dilectione & contritione loquuntur Patres.

Respondeo, ad veritatem Scripturæ & Patrum abundantissimè sufficere, quod longè lateque docuimus scilicet. 2. concl. 3. & 5. videlicet, dilectionem Dei propter se super omnia, & contritionem charitate perfectam iustificare impium, antequam Sacramentum actu suscipiatur. Num ideo sunt, & citi debent causæ formales iustificationis? Minime.

Nam interrogo Valquezium, rectè dicitur: *Deus abluat & sanctificat? Baptismus abluat & sanctificat? Christus est iustus & sanctificatio & redemptio nostrâ? Baptismus est iustus & sanctificatio nostrâ? Si quis Baptismum susceperit, Pater meus diliget eum, & ad eum veniemus, & mansionem apud eum faciemus? Universæ delicta operit Baptismus? Baptismus operit multitudinem peccatorum? Quis Catholicus negare poterit veritatem harum propositionum? Et tamen propterea nemo cogitur asserere, vel Deum, vel Baptismum esse formam iustificationis. Quid ergo sunt? Causa efficiens, & instrumentalis.*

Ergo similiter, ut Scripturæ allegata, & dicta Patrum verificentur, satis superque est, quod dilectio, & contritio sint causæ instrumentales iustificationis; non quidem externæ, quemadmodum Baptismus, & Sacramentum Penitentia, sed internæ, notæ soli Deo, qui est causa principalis efficiens.

Et verò cùm dilectio, & contritio tantum iustificent tamquam vicariæ ipsorum Sacramentorum, id est, ratione voti Sacramenti, quod in ipsis includitur, sive potius (ut loquitur cum Trid. sess. 14. c. 4.) cùm non iustificent sine voto Sacramenti, quod in ipsis includitur, si ipsum Sacramentum solum est causa instrumentalis, & non forma iustificationis, quidni etiam votum Sacramenti?

Nec obstat, quod dilectio & contritio sint formæ intrinsecæ, secus ipsum Sacramentum, inde enim ad summum sequitur, quod possent esse formæ iustificans; interim cùm constet a-liam dari formam iustificantem, scilicet gratiam

tiam habitalem in parvulis, & adultis, qui justificantur in Sacramento; quis Valquezio revelavit, adultos extra Sacramentum justificari contritione seu dilectione tamquam formâ? Num quia forma intrinseca, ideo necessariò debet esse forma intrinseca justificationis? An fortè implicat Sacramentum, quod esset signum tantum internum, puta actus aliquis intellectus, aut voluntatis? Et si non implicat, num ideò illud Sacramentum internum necessariò foret forma intrinseca justificationis? Contrarium evidens est.

Ceterùm Deum fecisse, quod potuit facere, id est, dilectionem & contritionem constituisse formam intrinsecam justificationis, non puto revelatum, nequidem probabiliter, in Scripturis præallegatis; cum, ut ostendimus, verissime sint, tamen dilectio & contritio tantùm forent (quod possunt esse) causæ instrumentales, sive, ut alii loquuntur, dispositiones proximæ, ac motiva infusionis gratiæ habitualis, juxta illud Trident. sess. 6. c. 7. *Quam (mensuram justitiæ) Spiritus sanctus partitur singulis prout vult, & secundùm propriam cuiusq; dispositionem, & cooperationem.*

Veluti enim Sacramentum, tamquam signum aliquod externum, à Deo institutum, movet Spiritum sanctum ad diffundendam charitatem in cordibus eorum, qui illud suscipiunt; simili processò ratione actus dilectionis seu contritionis, tamquam signum aliquod internum, cui à Deo promissa est iustificatio, movet Spiritum sanctum ad diffundendam charitatem, id est, gratiam habitualem, in cordibus eorum, qui Deum propter se super omnia diligunt, seu de peccatis perfectè conteruntur. *Hanc dispositionem, inquit Conc. in principio illius capituli, seu preparationem iustificatio ipsa consequitur.*

Et amado, quæ illa dispositio? Utiq; quam descriperat cap. præcedenti, fides, spes, charitas, Pœnitentia, de qua loquitur can. 3. *Si quis dixerit, sine præveniente Spiritus sancti inspiratione, atq; eius adiutorio, hominem credere, sperare, diligere, aut penitere posse sicut oportet, ut ei iustificationis gratia conferatur; anathema sit.* Dispositionem autem distingui à forma, ad quam disponit, quis sapiens, & non intelligit?

Scio Adversarios explicare Concilium de dilectione imperfecta, propter ly *diligere incipiunt*, quo utitur cap. 6. quod ut verum esset, de quo egimus sect. 3. conc. 2. numquid eodem modo loquendi utitur can. 3? Patet quòd non. An fortè Canon intelligendus est juxta verba capituli, & non potius verba capituli interpretanda juxta verba Canonis?

Audi quid dicat Concilium sess. 6. c. ultimo in fine: *Post hanc, inquit, Catholicam de iustificatione doctrinam, quam nisi quisq; fideliter sumeritq; receperit, iustificari non poterit; placuit*

sanctæ Synodo hos Canones subiungere, ut omnes scient non solum quid tenere & sequi, sed etiam quid vitare & fugere debeant. Ergo Canones ad majorem explicationem & scientiam subjuncti S. Synodus: ergo quod fortè in Capitibus dubium, ex Canonibus resolvendum erit, & non vice versâ.

Deinde nota hæc verba: *Post hanc Catholicam de iustificatione doctrinam, non ait de iustificatione in Sacramento, sed simpliciter, de iustificatione.* Quis ergo indicavit Valquezio, Concilium ibi tantùm agere de iustificatione in Sacramento? Nonne cap. 4. expressis verbis agit de iustificatione, quæ fit per votum Baptismatis, absque reali susceptione Sacramenti? *Que translatio (id est, iustificatio) post Evangelium promulgatum, sine lavacro regenerationis, aut eius voto fieri non potest.*

Quin immo sess. 14. ubi Valquez admittit, Concilium agere de iustificatione extra Sacramentum, satis apertè contritionem in genere vocat dispositionem, dicens cap. 4. *Fuit autem quovis tempore ad impetrandam veniam peccatorum hic contritionis motus necessarius, & in homine post Baptismum lapsò, ita demum preparat ad remissionem peccatorum.* &c. Porro hunc contritionis motum in eodem cap. videtur dividere in contritionem charitate perfectam, quæ reconciliat extra Sacramentum, id est, preparat ad remissionem peccatorum, sive impetrat veniam peccatorum antequam Sacramentum actu suscipiatur, & in contritionem imperfectam, quæ tantùm disponit ad impetrandam Dei gratiam in Sacramento.

Processò nisi Concilium sess. 6. agat de iustificatione in genere tam in Sacramento, quàm extra illud, doctrina Concilii minus sufficiens censeretur, quidquid in contrarium asserat Valquez supra n. 98. Siquidem nihil certi habemus contra hæreticos de iustificatione extra Sacramentum, utrùm vide licet fiat per formam transeuntem, an verò per formam in hærentem.

Docet quidem Concilium, contritionem charitate perfectam hominè Deo reconciliare antequam Sacramentum actu suscipiatur, sed cum illa contritio transeat, iustificatio autem maneat, quamvis à principio iustificatio facta fuerit per formam in hærentem, seu potius intrinsecam, in progressu tamen homo erit justus per imputationem tantùm justitiæ præteritæ; adeoque non magis realiter & formaliter justus, quàm antea fuerat peccator seu injustus, ratione peccati præteriti non remissi; quod an possit concedi, tu videris.

Si dixeris; præter actum illum contritionis infunditur gratia habitualis, per quam homo permanenter est justus. Respondeo, ubi hoc docet Tridentinum? Nam secundùm te sess. 6. tantùm agit de iustificatione in Sacramento. Et verò si hæc iustificatio fiat per so-

505. Trident. sess. 14. vocat contritionem dispositionem.

506. Obiectio solvitur.

506. Obiectio solvitur.

iam gratiam habitualem, cur itidem fieri nequeat justificatio extra Sacramentum per solam gratiam habitualem? Ergo gratis asseritur alia forma justificans.

Alia obiectio.

Arguis H. Canon 3. supra allegatus editus est contra reliquias Pelagianorum, seu Semipelagianos, qui concedebant, ex propriis nostris viribus, sine ullo auxilio gratiæ per Christum, præcedere in nobis fidem, spem, & aliquam dilectionem Dei, & Pœnitentiam, quibus justificationis gratiam, id est, omnia gratiæ auxilia à primo usque ad ultimum, quibus tandem ad iustitiam movemur & pervenimus, à Deo impetremus. Ergo non intelligitur de dilectione, & contritione perfecta.

507. Quæ fuerit doctrina Semipelagianorum.

Respondeo; hæc fuit doctrina Semipelagianorum, ut testatur D. Hilarius in quadam Epistola ad Augustinum: *Novum & inutile esse prædicationem, quod quidam secundum propositum eligendi dicantur, ut id nec accipere valeant, nec tenere, nisi credendi voluntate donata; excludi putant omnem prædicandi vigorem, si nihil quod per eum exciatur in hominibus remansisse dicatur. Consentunt omnem hominem in Adam periisse, nec in eum quemquam posse pro arbitrio liberari; sed id conveniens asserunt veritati, vel congruum prædicationi, ut cum prostratis, & nunquam suis viribus surrecturis annuntiatæ obtinendæ salutis occasio; eò merito, quo voluerint & crediderint, à suo morbo se posse sanari, & ipsius fidei augmentum, & totius sanctitatis suæ consequantur effectum. Ceterum ad nullum opus vel incipiendum, nedum perficiendum, quemquam sibi sufficere posse consentiant.*

Hæc sola non fuit damnata in Can. 3. sess. 6. Conc. Trident.

Ergo reliquias Pelagianorum non concedebant, ex propriis nostris viribus, sine ullo auxilio gratiæ per Christum, in nobis præcedere spem, & aliquam dilectionem Dei & Pœnitentiam, sed solum initium fidei. Ergo Concilium Trident. non præcisè ibi damnat illam hæresim, sed amplius aliquid docet, scilicet actus illos dispositivos ad justificationem, quos cap. 6. enumeraverat non posse elici sine præveniente Spiritûs sancti inspiratione, atque adjutorio; jam autem actum, quem cap. 6. vocaverat initium dilectionis, can. 3. simpliciter vocat dilectionem, ne quis putaret, per ly *diligere incipiunt*, intellexisse solam dilectionem imperfectam, sive amorem concupiscentiæ.

508. Evasio Vasquezij præcluditur.

Nec obstat; quod, ut Vasquez vult, ante Concilium nulla præcesserit controversia de distinctione gratiæ, quæ est forma justificans, & contritionis, neque cum hæreticis, neque cum Catholicis; non obstat, inquam: quia nos non dicimus ibi sententiam nostram definituram; sed occasione acceptâ ex errore hæreticorum, qui ibi expressè damnantur, sufficienter insinuari. Quamquam enim hæc Sessio celebrata fuerit occasione erroneæ cujusdam de Justificatione doctrinæ, ut dicitur in Proœmio, putas quod propterea nihil in ea statua-

tur, aut declaretur, de quo nulla præcesserat controversia cum hæreticis, aut Catholicis? Non est credibile.

Cum hoc tempore, inquit Concilium in Proœmio illius Sessionis, non sine multarum animarum iactura, & gravi Ecclesiastica unitatis detrimento, erronea quadam disseminata sit de Justificatione doctrina: ad laudem & gloriam omnipotentis Dei, Ecclesiæ tranquillitatem, & animarum salutem, sacrosanctæ œcumenicæ & generalis Tridentina Synodus exponere intendit omnibus Christianis fidelibus veram sanamque doctrinam ipsius Justificationis &c. Univerfam autem doctrinam de Justificatione veram & sanam, aliquando fuisse controversam vel inter hæreticos, vel inter Catholicos, unde constat?

Dices III. Concilium Trident. sess. 14. c. 4. supra allegato, in principio non loquitur de contritione charitate perfecta, sed de contritione universali sumptâ; adeoque ad veritatem illius doctrinæ sufficit; quod aliqua contritio, scilicet imperfecta, fuerit omni tempore necessaria ad impetrandam veniam peccatorum; immo sic intelligi debet Concilium, cum certum sit contritionem charitate perfectam non esse necessariam.

Respondeo; etiam certum est, contritionem imperfectam non esse necessariam, cum homo possit justificari subito per contritionem perfectam, ut Vasquez supra n. 103. admittit. Neque hoc rarissimum est, ut ipse ibi affirmat, aut contra legem Dei ordinatam; quamquam magis communitè sit, ut voluntas ab inferioribus ad superiora virtutum culmina ascendat, adeoque prius doleat voluntas ex timore peccatorum, quàm ex motivo perfectæ dilectionis Dei super omnia. Interim non ratio, considerata fœditate peccatorum, & infinità Dei bonitate infinite quasi offensâ; non ratio, inquam, accidit, ut voluntas immediatè proliat in perfectissimum actum amoris Dei super omnia, summè detestando turpitudinem oppositam.

Respondet Vasquez: cum ait Concilium contritionem fuisse necessariam omni tempore, non dixit ad Justificationem, sed dixit necessariam esse ad obtinendam veniam, vel Justificationem; ac si diceret, ut homo oratione, jejunio, aut aliis piis operibus prius tempore præparatus à Deo veniam obtineat per Sacramentum, vel extra Sacramentum per affectum charitatis perfectum, necessaria semper fuit attritio. Nam si quis videat se peccasse, quomodo oratione, vel alio pio opere à Deo veniam obtinebit, nisi ipsum aliquo modo peccateat peccatorum? Hæc ille.

Planè oportet, quod ipsum peccateat peccatorum. Ergo necessaria semper fuit attritio; negatur Consequentia. Nam teste Tridentino, contingit aliquando contritionem, quæ necessaria est ad obtinendam veniam peccatorum,

rum, charitate perfectam esse, hominemque Deo reconciliare antequam Sacramentum actu suscipiat.

Loquitur ergo Concilium de contritione in genere, quam docet esse necessariam ad impetrandam veniam peccatorum, id est, ad accipiendam veniam peccatorum, sive, ut loquitur c. 1. ejusdem sess. ad gratiam & iustitiam assequendam, supponens, neminem de facto assequi, sive accipere veniam peccatorum, nisi impetratam per contritionem seu Pœnitentiam, vel perfectam extra Sacramentum, aut certe imperfectam in Sacramento.

Si quis dixerit, inquit sess. 6. can. 9. sola fide impium iustificari, ita ut intelligat nihil aliud requiri, quod ad iustificationis gratiam consequendam cooperetur, & nulla ex parte necesse esse eam sua voluntatis motu preparari, atque disponi; anathema sit. Ergo contritio charitate perfecta, per quam indubie impius iustificatur, id est, iustificationis gratiam consequitur, & quæ prælucente fide immediate elici potest sine alio preparatorio actu voluntatis; ipsa, inquam, preparat & disponit impium, non autem formaliter iustificat.

Sed mittamus ista; quia licet concederemus, testimonia Concilii Tridentini jam allegata, non satis efficaciter probare nostram Conclusionem, sufficit nobis, neque ex Scriptura, neque ex illo, vel ex aliis Conciliis ullum sumi posse solidum fundamentum distinguendi formam iustificationis in Sacramento, à forma iustificationis extra Sacramentum.

Uti nec ex locutionibus Sanctorum Patrum, quamquam in ipsis exprimeretur, quod charitas sit iustitia, quemadmodum legitur apud Divum Augustinum lib. de Nat. & grat. cap. 42. ibi: *Nam neque illud nimis curo, utrum formæ hic aliqui, vel sint, vel esse possint, qui perfectam, cui nihil addendum esset, habuerim, vel habeam, vel habuimus charitatem Dei. Ipsa est enim verissima, plenissima, perfectissima, iustitia.*

Respondeo; si est sermo de charitate habituali, hæc, in sententia Scoti, & aliorum plurimorum, coincidit cum gratia habituali; si vero locutio intelligatur de charitate actuali, ipsa est iustitia actualis, utpote vinculum perfectionis & plenitudinis legis, observatio scilicet mandatorum Dei, quæ super omnia Deum diligenti facillima est, immo necessaria; cum quo libet peccatum mortale physice repugnet actuali dilectioni Dei super omnia.

Bene ergo dixit D. Augustinus supra cap. ultimo: *Charitas inchoata, inchoata iustitia est; Charitas perfecta, perfecta iustitia est; Charitas magna, magna iustitia est; Charitas perfecta, perfecta iustitia est.* Num; inq; rectè inferitur: ergo dilectio vel contritio charitate perfecta est

forma iustificans extra Sacramentum? Minime. Sed ideo non statim finis hujus controversiæ. Nam Vasquez existimat suam opinionem satis probabiliter ostendi multiplici ratione.

Prima est hujusmodi: Si quis existens in statu peccati, antequam in hac vita iustificaretur, assumeretur ad videndum clarè Deum, & ipso fruendum, absque ullo habitu gratiæ & charitatis, & luminis gloriæ; nemo negaret eum fore beatum; nam beatitudo non in habitibus, sed in operatione aut operationibus; quibus Deum consequimur positam esse, omnes fatentur.

Ergo ingenè fatendum est, illum etiam fore iustum, & sanctum, & eo ipso à peccati macula purgatum. Nam qui fieri posset, ut homo verè beatus esset, & summo affectu amoris Deo conjunctus cum maxima miseria, nempe peccati? Illa autem macula purgatio nulli alteri formæ melius tribui posset, quam ardenti dilectioni. Hæc ille.

Respondeo; si peccator raperetur ad clarè Dei visionem, & fruitionem, & non infunderetur gratia habitualis, jam quidem necessariò expelleretur omne peccatum actuale, non tamen habituale, ut constat ex antedictis, adeoque non foret beatus; quamvis enim formaliter consistat beatitudo in fruitione sive actu amoris divini, tamen ut denominet hominem beatum; plura requiruntur; maximè autem status sanctus, sive sanctitas subiecti, quæ non habetur nisi per gratiam habitualem.

Quinimmo, tamen illa fruitio formaliter expelleret peccatum habituale, adhuc non redderet hominem sanctum; quia iustificatio sive sanctitas hominis non est sola peccatorum remissio, inquit Tridentinum sess. 6. c. 7. sed & sanctificatio, & renovatio interioris hominis per voluntariam susceptionem gratiæ & donorum, id est, per voluntariam susceptionem fidei, spei, & charitatis, quæ in iustificatione, teste Tridentino supra, omnia simul infusa accipit homo.

Infusa, inquam; proinde per voluntariam susceptionem donorum habitualium, cum actus propriè dicantur elici, minùs propriè, saltem minùs usitatè infundi, & certum sit in iustificatione parvulorum non infundi ullos actus, quorum sunt incapaces.

Sed neque in iustificatione adultè, etiam illa, quæ fieret, secundum Vasquez, per contritionem charitate perfectam, tamquam per formam iustificationis, necessariò infunditur aut elicitur actus spei. Cum ergo in casu proposito talis homo non haberet dona illa, quæ infusa accipit peccator in iustificatione, non esset verè sanctus, consequenter neque beatus.

Non ergo sanctificat propriè omne illud, quod mundat à peccato; nam etiam Deus per

§ 15. Prima ratio opposita sententia Vasquezio.

§ 16. Respondeo.

§ 17. Non propriè sanctificat.

quæ sit per voluntariam susceptionem gratiæ & donorum habitualium.

Actus minus usitatè dicitur infundi.

In iustificatione adultè non necessariò infunditur actus spei.

Non propriè sanctificat.

omne illud quod mundatur à peccato.

177
178
179
180
181
182
183
184
185
186
187
188
189
190
191
192
193
194
195
196
197
198
199
200

518.
Secunda ratio Valquezii.

Responde-
tur.

519.
Homo in-
purus natu-
ralibus est
placitus

Deo, non
tamen acce-
ptus specia-
liter.

Scotus
albertus

101
102
103
104
105
106
107
108
109
110
111
112
113
114
115
116
117
118
119
120
121
122
123
124
125
126
127
128
129
130
131
132
133
134
135
136
137
138
139
140
141
142
143
144
145
146
147
148
149
150
151
152
153
154
155
156
157
158
159
160
161
162
163
164
165
166
167
168
169
170
171
172
173
174
175
176
177
178
179
180
181
182
183
184
185
186
187
188
189
190
191
192
193
194
195
196
197
198
199
200

520.
Frustra Val-
quez cona-
tur trahere
Scotum in
sensum sen-
tentia

condonationem extrinsecam potest mundare hominem, qui tamen propterea non erit sanctus positivè, quamvis bene negativè, id est, non fordidus, vel iniquus; sed insuper requiritur, quòd reddat subiectum particeps naturæ divinæ, per modum naturæ sive alicujus permanentis, per quod simus amici & filii Dei, etiam dum nihil operamur; illud autem non est actus, sed habitus. Omitto, hoc argumentum Valquezii ad summum probare possibilitatem.

Secunda ratio Valquezii est: Qui diligeret Deum ex toto corde & affectu, etiam sine habitu gratiæ & charitatis, diceretur unus spiritus cum Deo, quia esset unus cum eo affectu & voluntate: ergo verè esset justus cum Deo. Ille enim justus est cum sua regula, qui ei rectè adæquatur.

Respondeo; homo sic diligens Deum, de præfenti quidem adæquatur cum sua regula, at tamen de præterito fuit inadæquatus, supposito quòd aliquando peccaverit mortaliter; quæ utique inadæquatio, nisi remissa fuerit, non diligitur homo à Deo. Sin verò nunquam peccaverit mortaliter, erit quidem justus, prout justitia dicit talem adæquationem, haud equidem prout est semen gloriæ, & participatio divinæ naturæ.

Est itaque unus spiritus cum Deo affectivè, quantum est ex parte Dei, si aliquando peccavit, & peccatum nondum remissum fuerit; vel saltem Deus non amaret illum amore isto, quo diligit filios adoptivos, sed alio inferiori. Sic enim in statu puræ naturæ posset Deus diligere hominem ob aliquam perfectionem naturalem, etiam amore amicitia; non tamen erit talis amor, qualis est ille, quo Deus iam amat hominè justum & sanctum.

Audiamus Doctorem Subtilem 4. dist. 1. q. 6. n. 7. Ad quartum concedo, quòd divina offensæ placatur, & ille, cui dimittitur peccatum, reconciliatur; sed non sequitur: ergo est acceptus Deo ista acceptione speciali, quæ est acceptus per gratiam: homo enim in puris naturalibus est placitus Deo, non tamen acceptus specialiter, hoc est dignus vitæ aeternæ; pax enim & reconciliatio non dicitur nisi Deum nolle vindicare culpam istam: sed acceptare plus dicit, scilicet istum ordinare tamquam dignum vitæ aeternæ. Patet etiam in nobis; Possum enim alicui, qui offendit me, placari, ut non sum sibi inimicus, neque velim vindicare commissum, absque hoc quòd recipiam eum ad amicitiam specialem, secundum quam ordinetur ad ali- quod bonum speciale.

Hinc frustra Valquez supra nu. 27. conatur Scotum trahere in suam sententiam, eò quòd 4. dist. 49. q. 6. §. Dico ergo, doceat, majorem esse oppositionem, inter dilectionem Dei, & peccatum, quam inter gratiam habitalem, & peccatum.

Sed hanc doctrinam loco citato in libro, quo ego utor, non invenio, an Valquez in libro, quo ipse usus fuit, invenit, nescio. Hoc scio, quòd illa doctrina intelligi debeat de dilectione Dei, & peccato actuali; nos autem hic agimus de dilectione Dei, & peccato habituali, & quærimus, an dilectio Dei formaliter expellat peccatum habituale; nec hoc tantum, sed insuper formaliter constituat amicum & filium adoptivum Dei, quòd nos cum Scoto negamus, qui ubicumque agit de remissione peccatorum, & speciali acceptatione hominis ad vitam æternam, hos effectus tribuit gratiæ sive charitati, tamquam unicæ causæ formali.

Actum aliquem requiri ad deletionem peccati (inquit 4. dist. 14. q. 2. n. 13. in fine) potest dupliciter intelligi; vel ut dispositionem pravam, vel ut concomitantem: primo modo sufficit actus informis; immo semper est informis, quia dispositio prævia ad peccati deletionem, est semper sine gratiæ & charitatis, à cuius solis inhærentia & inclinatione ad actum (ergo loquitur de charitate habituali) dicitur actus formatus. Secundo modo dico, quòd requiritur actus formatus: nam in isto instanti, in quo deletur peccatum, charitas inest, & per consequens si actus requiritur ut concomitans, requiritur ut formatus.

Et sanè nihil clariùs est in Scoto, quam contritionem charitate perfectam esse tantummodo dispositionem pravam ad justificationem (Iste motus inquit ibidem n. 14.) dicitur attritio, & est dispositio sive meritum de congruo ad deletionem peccati mortalis, quæ sequitur in ultimo instanti alicuius temporis, in quo tempore ista attritio duravit. Nec est certum, si Deum talem attritionem velit esse dispositionem ad justificationem nisi sit perfectè moraliter circumstantiata.

Et infra: sed si est attritio perfectè circumstantiata in genere moris, videtur omnino dispositio sufficiens ad iustitiam in termino illius attritionis acquirendam, . . . vel enim oportet dicere, quòd iustificetur peccator sine omni dispositione sufficiente de congruo ex parte eius; & per consequens difficile est salvare, quòd apud Deum non sit acceptio personarum; vel nulla potest esse sufficienter dispositio ad istam iustificationem, quam ista attritio perfectè circumstantiata in genere moris; ut tunc in ultimo instanti, vel aliquo, usque ad quòd Deus determinavit attritionem debere durare, ad hoc ut sit meritum de congruo ad iustificationem, infunditur gratia, & tunc simpliciter deletur peccatum, scilicet per illam gratiam tamquam unicam formam justificationis. Igitur de mente Scoti non est dubitandum.

Redeo ad rationes Valquezii. Qui diligeret, inquit, Deum sine habitu, verè diceretur manere in Deo, & Deus in eo, & habere semen Dei intrà seipsum. Hæc est tertia ratio æquè infirma atque aliæ duæ præcedentes: nam responso in promptu est; potest quis amare

amare rem pulchram, & tamen in se manere deformis: maneret ergo in Deo per effectum; posset autem extra manere per peccatum, adeoque non haberet semen Dei intrâ seipsum: nam semen significat rem aliquam permanentem, per quam homo fit particeps divinæ naturæ, & constituitur amicus & filius Dei adoptivus, quod non convenit nisi gratiæ habituali: Omnis (inquit Apostolus, quem diligebat Jesus Epist. 1. c. 3. v. 9) qui natus est ex Deo, peccatum non facit, quoniam semen ipsius in eo manet, & non potest peccare, quoniam ex Deo natus est.

Et verò quæ res magis propriè semen Dei, quàm gratia habitualis, quam ipse se solo infundit, cum alioquin actus dilectionis & contritionis partialiter physicè caletur à voluntate creata? Ut proinde in sententia Vasquezii non solum misericors Deus sit causa efficiens justificationis, sed etiam voluntas creata.

Quòd si verum est, mirum fortè alicui videbitur, Concilium Trident. simpliciter dicere sess. 6. cap. 7. *Efficiens* (causa justificationis) *misericors Deus, qui gratiam adhibet, & justificat* &c.

Responderi posset; Concilium ibidem pro causa meritoria assignat simpliciter passionem Christi, cum tamen, secundum nos, etiam contritio sit meritum de congruo justificationis.

Sed contrà; solum meritum condignum meretur nomen meriti simpliciter & sine addito. Voluntas autem creata sine addito ab omnibus vocatur causa efficiens actus supernaturalis.

Ideo aliter responderet; verba illa Concilii solum denotant Deum esse causam nostræ justificationis efficientem præcipuam, qui gratiæ prævenit nos gratiæ suæ auxilio, ut moveat corda nostra, & in ipso etiam consensu præemineat; gratiæ, inquam, hoc est, sine ullis meritis ex propriis viribus. Ita Vasquez sup. n. 119.

Atque ut amor viæ non sufficeret ad justificandum propter suam instabilitatem, cur saltem, dicit aliquis, non sufficiat amor beatificus? Hic quippe stabilis & permanens est.

Admitto cum Scoto 4. dist. 49. q. 2. n. 31. *Quòd alius ille est aq̄d̄ diuturnus cum habitu, & ex parte potentia, & ex parte obiecti, & ex parte naturæ huius & illius; nihilominus dico, quòd non est sanctitas, quia non est participatio divinæ naturæ, sed alicujus attributi Dei, nempe dilectionis, & sanctitas est divinæ naturæ participatio. Unde patet, inquit Felix de Gratia c. 8. dist. 3. n. 6. quod ex natura sua non est forma sanctificans, cum præsupponat formam sanctitatis, scilicet gratiam. Unde si daretur fruitio, & non præcederet in homine gratia, iste talis beatus esset, non tamen justus, quia non habe-*

ret formam justificantem. Hæc ille, citans Suarez lib. 7. de Grat. c. 8. n. 29.

Sed reponet quispiam, hoc est quod queritur, cum neque ipsa gratia habitualis sit ex natura sua, secundum Scotum, forma sanctificans, sed ex voluntate Dei extrinseca; cur sicut voluit charitatem habitualem esse formam justificantem, non similiter potuerit ad eundem effectum assumere amorem beatificum, qui ex natura sua aq̄d̄ diuturnus est. Et cur potius charitas habitualis, quàm amor ille sit participatio divinæ naturæ, si sint æqualis permanentiæ?

Respondeo; quia non sunt æqualis efficiaciæ; habitus enim charitatis est principium physicum actuum, sicuti natura divina est principium suo modo attributorum divinorum; adeoque per habitum supernaturalem gratiæ perfectius participamus naturam divinam, quàm per actum; et id hie physicè foret perfectior, quod tamen multi negant.

Nonne vita naturalis hominis consistit in principio operationum naturalium? Plane. Ergo magis conveniens fuit, quòd vita supernaturalis itidem consisteret in principio operationum supernaturalium. Per quod utique principium, puta charitatem habituaalem cum suo comitatu, fide & spe habituali, quæ simul insula accipit homo in justificatione, redditur anima habilis seu potens ad quævis opera supernaturalia sanctitatis, & in actu primo sancta & recta, cum exclusione omnis peccati mortalis committi, & (in sensu composito) committendi; adeoque per quædam participationem seu imitationem efficitur consortis divinæ naturæ, cujus proprium est habere potentiam & promptitudinem ad opera sancta, & omnia sanctè operari, peccatumque excludere. Differentia tamen est, quòd hæc sanctitas sit in nobis accidentalit & creata, in via amissibilis & compatiens secum peccata venialia, secus quàm in Deo.

Quarta ratio Vasquezii est: Per omnem charitatem sine habitu, verè diceremur Deum diligere ut amicum: ergo pariter & nos à Deo diligemur tamquam amici. Nam amor suapte naturâ reciprocus est, & Deus non patitur se ab aliquo diligi, quin ipsum etiam diligit.

Respondeo, amorem amicitie completum suapte naturâ esse reciprocum, secus incompletum, qualis hic esset; quamvis enim de facto omnes se diligentes, Deus diligit, quia scilicet ex misericordia & liberalitate illos justificat, & condonat offensam infundendo gratiam habituaalem; tamen hoc non est omnino ex natura rei necessarium, ut patet ex antedictis. An putas quia non possum diligere inimicum meum, nisi & ipse me diligit? Quidni similiter possim diligere Deum, tametsi ipse me non diligit vero amore amicitie?

Quia, inquis, ego non possum diligere Deum, nisi Deus præstet mihi speciale auxilium,

525. Objectio.

Responso.

Per habitum perfectius participamus naturam divinam, quàm per actum.

526. Magis conveniens fuit, quòd vita supernaturalis consisteret in principio operationum supernaturalium.

527. Quarta ratio Vasquezii.

527. Quarta ratio Vasquezii.

Responso.

Amor amicitie completus est reciprocus, secus incompletus.

528. Evasio.

lium, hoc autem non potest prestare, nisi me diligendo; cum dilectio non sit aliud, quam volitio seu collatio alicujus beneficii.

Excluditur

Respondeo; ego non possum credere, & sperare, nisi Deus prestet mihi speciale auxilium; num inde bene inferitur: ergo Deus diligit amore amicitiae peccatorem, quando ipsi prestat auxilium illud speciale ad actum supernaturalem fidei aut spei? Itaque non omnis collatio specialis beneficii est amor amicitiae in Deo proprie dictus, quo de facto diligit hominem, participem suae naturae, & filium suum adoptivum.

529.

Quintum argumentum Vasquez.

Respondeo.

Quinto argumentatur Vasquez: Ille qui justificatur contritione, & simul habitu, aliter justificatur, quam si sola infusione habitus justificaretur; nam sublato habitu adhuc maneret justus.

Respondeo; contritio, & habitus vel causant eundem effectum, quem causat solus habitus, vel diversum. Si eundem, vel sunt causae totales ex parte effectus, vel partiales tantum; si totales, jam idem effectus formalis procedit à duabus formis totalibus, quod saltem naturaliter non potest fieri. Si dixeris esse causas partiales, aut certè causare distinctum effectum; tunc respondeo cum distinctione: sublato habitu, adhuc maneret justus eadem justitiâ, nego; diversa, concedo: sed quid hoc ad propositum? Nam supponitur quod probandum est, scilicet de facto contritionem justificare.

530.

Ratio Vasquezii.

Dices cum Vasquez supra n. 126. Idem effectus eodem modo non potest à duabus causis formalibus provenire; at verò sanctificatio ita aequè fieri dicitur per actum, & per habitum, ut non dicatur fieri eodem modo. Nam sanctificatio, quae fit per habitum, talis naturae est, ut non sit meritoria praemii, sed tantum digna gloria, tamquam hereditate; justificatio autem per actum sit digna gloria, tamquam praemio.

Rejicitur ex Conc. Trident.

Respondeo; Concilium Trid. tantum meminit justificationis impii, quae est digna gloria, tamquam hereditate scilicet 6. c. 7. in principio: *Hanc dispositionem seu preparationem iustificatio ipsa consequitur, quae non est sola peccatorum remissio, sed & sanctificatio & renovatio interioris hominis per voluntariam susceptionem gratiae & donorum: unde homo ex iniusto fit iustus, & ex inimico amicus, ut sit heres secundum spem vitae aeternae.*

531.

& deducitur ad opus positum

Enim verò si justificatio per actum, sive potius actus justificans est dignus gloria, tamquam praemio, jam non erit forma sive causa formalis, sed magis causa meritoria justificationis, sicuti bona opera hominis justificati, quae merentur augmentum gratiae, vitam aeternam, & ipsius vitae aeternae, si tamen in gratia decesserit, consecutionem, atque etiam gloriae augmentum; illa, inquam, opera, quae digna sunt gratiâ & gloria per modum praemii, reverà non

sunt causa formalis gratiae & gloriae, sed potius causa efficiens moralis, id est, meritoria.

Nonne uspiam dicit Concilium Trident. contritionem vel dilectionem hominis peccatoris mereri de condigno vitam aeternam? Non memini me aliquid simile legisse; sed scilicet 6. can. 32. illud praemium tribuit operibus hominis justificati: *Si quis dixerit, hominis iustificati bona opera &c. aut ipsum iustificatum hinc operibus, quae ab eo per Dei gratiam, & Iesu Christi meritum, cuius vivum membrum est, sunt, non verè (id est, de condigno) mereri augmentum gratiae, vitam aeternam, & ipsius vitae aeternae, si tamen in gratia decesserit, consecutionem, atque etiam gloriae augmentum; anathema sit.*

Sexto argumentatur Vasquez: Dilectio Dei potentior est, ut convertat animam ad Deum finem ultimum, quam voluntas primi Parentis ad avertendum posteros à Deo; poterit igitur quilibet, existens in originali, per solam dilectionem sine habitu, ab eo peccato justificari & emundari.

Consimiliter argumentatur de peccato personali, quod secundum ipsum non est sola privatio honoris gratiae gratum facientis, sed relatio quadam aversionis à Deo, & conversionis ad creaturam; jam autem cum per dilectionem Dei expressè convertatur homo in finem supernaturalem; ex toto corde dilectum, à quo per peccatum non fuerat expressè, sed virtualiter solum (ut dici solet) averlus, eò quòd dilexerat per peccatum aliquid contra Dei voluntatem; efficitur multò efficacius per dilectionem hominem converti in Deum, quam per peccatum ab eo fuerat averlus: ergo per dilectionem Dei, vel contritionem charitate perfectam auferitur totum, quod est in peccato; ergo justificat.

Respondeo; ergo per dilectionem Dei, vel contritionem charitate perfectam auferitur totum, quod est in peccato; totum, inquam, physicum, transeat totum: ergo justificat; nego Consequentiam. Ratio est; quia peccatum habituale, quod remittitur in justificatione, non est aliquid physicum physicè adhuc existens, sed aliquid morale, peccatum scilicet praeteritum moraliter perseverans, ut videlicet dignum odio Dei, & pena aeternà: illa autem dignitas non tollitur ad aequalitatem per dilectionem, aut contritionem charitate perfectam; id est, dignitas actus supernaturalis dilectionis aut contritionis, licet physicè, immò fortè etiam in bonitate moralis, adaequet indignitatem sive malitiam peccati, ut videtur velle Scotus 4. dist. 14. q. 1. n. 19. de quo plura statim; interim tamen in acceptatione divina, dignitas contritionis non aequivalet indignitati peccati, quoniam contritio procedit à persona in visa & inimica.

Si dixeris: sublato subiecto & fundamento, auferitur quod est in illo; sed per conversionem

nem ad Deum aufertur averſio phyſica, immo & moralis, cum, ut dictum eſt, in genere moris bonitas contritionis æquivalat malitiæ peccati: ergo aufertur offenſa & injuria, quæ fundatur in tali averſione.

Reſpondeo; offenſa & injuria ſeu macula peccati non fundatur in tali averſione phyſica, phyſicè exiſtente, ſed dumtaxat moraliter permanente; illa autem moralis permanentia non ſufficenter tollitur per contritionem ſeu reſtitutionem peccati ex quocumque tandem motivo, vel etiam per dilectionem intenſiſſimam Dei, niſi acceſſerit remiſſio ſeu condonatio Dei. Sicuti votum moraliter perfeverant quantumcumque vovens retractet voluntatem præteritam, & de ea doleat, niſi acceſſerit remiſſio Dei. Igitur ſtat, quòd quis convertatur ad Deum, & averſatur à peccato, ſine eo quòd Deus convertatur ad eum, & ſine eo quòd illi remittat injuriam, & tollat maculam.

Quantum ad efficaciam voluntatis primi Parentis ad averſendum poſteros à Deo, putamus voluntatem primi Parentis illam efficaciam non habuiſſe, niſi ex ſpeciali voluntate Dei, quæ præceptum Adæ datum, ad omnes fuit extenſum, qui ex eo naturali generationis ordine nacerentur, ita ut ſi ille prævaricaretur, prævaricatores conſtituerentur omnes, atque juſtitia originali privati, filii iræ nacerentur.

Hinc ſecundum nos, peccatum originale non eſt aliud, quàm noſtrum in Adamo peccatum æquale, morali exiſtentiâ in nobis à natura manens, non per imputationem, ſed inherentiâ, eo modo quo peccatum habituale inherentiæ eſt capax.

Itaque dilectio Dei potentior eſt, ut phyſicè convertat animam ad Deum ſinem ultimum, quàm voluntas primi Parentis ad phyſicè averſendum poſteros à Deo, quoniâ poſteri Adæ non propriâ, ſed alienâ voluntate, adeoque tantum moraliter averſi ſunt à Deo; illi autem Deum diligenter, propriâ operatione in ipſum converterentur.

Interim tamen potentior fuit ex ordinatione divina voluntas aliena Adami ad averſendum poſteros à Deo moraliter, quàm ſit propria voluntas ad convertendum eos ad Deum moraliter, id eſt, ad eos convertendum ad Deum, & Deum ad ipſos. Et quis eſt qui audeat dicere, quare ſic fecerit? Profectò omnes hoc debent fateri, qui admittunt, ſine ſpeciali auxilio gratiæ neminem diligere poſſe ſicut oportet, ut ei juſtificationis gratia conferatur.

Ergo ex hoc, quòd peccatum Adami ſit formaliter noſtrum peccatum, non rectè inferretur: ergo dilectio noſtra, vel contritio, eſt formaliter noſtra juſtificationis, eſtò Deo volente ſic poſſiſſet fieri.

Ratio manifeſta; quoniâ nullum extat judicium hujusmodi voluntatis, ſed potiùs contrarium; cum Scriptura ſacra dicat non uno loco, juſtificationem eſſe diſtinctum beneficium Dei poſt contritionem. Unum tantum locum adfero: *Nunc ergo dicit Dominus; convertimini ad me in toto corde veſtro* (ergo loquitur Propheta de contritione charitate perfecta) *in jejunio, & in ſteu, & in planctu. Et ſcindite corda veſtra, & non veſtimenta veſtra, & convertimini ad Dominum Deum veſtram; quia benignus & miſericors eſt, patiens & multa miſericordia, & preſtabilis ſuper malitia. Quis ſcit ſi convertatur, & ignoſcat, & relinquat poſt ſe benedictionem, ſacrificium, & libamen Domino Deo veſtro?* Joël 2. v. 12. & ſequentibus. Quomodo clariùs poſuiſſet Scriptura diſtinguere beneficium juſtificationis à perfecta converſione?

Hinc D. Auguſtinus in Pſalmum 144. ad illa verba: *Miſericors & miſerator Dominus &c.* in fine ſic inquit: *Deus converſioni tue indulgentiam promiſit, ſed dilectioni tue diem craſſinum non promiſit.* Ubi aperte diſtinguit converſionem ab indulgentiâ; converſionem, inquam, perfectam: quia imperfecta converſioni nullibi eſt promiſſa indulgentia.

Accedat teſtimonium Chryſoſtomi Homil. 80. ad populum in principio: *Totam, inquit, vitam in peccatis abſumpſi, & ſi Pœnitentiam egero ſalvabor? Et maxime. Unde conſtat? Ex Domini clementiâ. Ne tua conſidas Pœnitentiâ; tuâ namq; Pœnitentiâ tanta nequit peccata delere. Si ſola foret Pœnitentiâ, iure timeres: ſed poſtquam cum Pœnitentiâ commiſcetur Dei miſericordiâ, conſide, quoniam tuam vincit nequitiam, multum enim eſt miſericors Deus &c.*

Audiamus etiam Hieronymum in illud Michææ 6. v. 6. *Quid dignum offeram Domino?* Nihil, inquit, dignum eſt, quod pro peccato poſit Deo offerri, & nulla humilitas poteſt maculas eluere delictorum, ſupple, niſi acceſſerit miſericordiâ Dei. Ergo contritio ſuapte naturâ non juſtificat. Quinimmo nec ipla gratia habitualis, ut patet ex antedictis. Conſequenter aſſerimus, Pœnitentiam & dolorem peccatorum non divino jure naturali, ſed dumtaxat poſitivo, ad juſtificationem, quæ fit actu proprio extra Sacramentum, neceſſarium eſſe.

Cæterum, quia mentionem fecimus cujuſdam æqualitatis inter bonitatem dilectionis aut contritionis, & malitiam peccati, libet hic inveſtigare, an purus homo poſſit ſatisfacere ad æqualitatem pro peccato mortali proprio, vel alieno, quemadmodum Chriſtus pro peccatis noſtris ſatisfecit.

Scotus 4. diſt. 15. q. 1. n. 4. hiſce verbis refert ſententiam D. Anſelmi lib. Cur Deus homo c. 20. *De ſecundo dicitur, quòd non eſt poſſibile homini ſatisfacere de peccato Deo, quem offendit. Primo; quia per peccatum aufertur honor Deo debitus: nihil autem æquivalens honoris eius poteſt à nobis*

537. Juſtificatione eſt diſtinctum beneficium poſt contritionem.

538. Probatur auctoritate D. Aug.

D. Chryſoſtomi

& D. Hieronymi

539. An purus homo poſſit ſatisfacere ad æqualitatem pro peccato mortali

Sententia D. Anſelmi ex Scoto

à nobis sibi reddi. Secundo; quia peccatum mortale est infinitum malum; tantum enim malum est, quantum ille in quem peccatur; nihil autem à nobis potest sibi reddi nisi bonum finitum: ergo non aequivalens: ergo &c.

Item ex alio medio, scilicet alias indebito, arguitur sic: quia quidquid possumus Deo impendere obsequii & honoris, totam debitum est ratione creationis, gubernationis, & redemptionis: ergo nihil possumus sibi impendere, quod sit indebitum sibi, etiam ab innocente, & per consequens alias debitum, quam pro peccato.

Quid ergo? Dicitur, quod in virtute passionis Christi, potest peccator satisfacere; quia illa passio in tantum acceptatur à Deo trino, ut virtute eius acceptetur satisfactio illa, qua secundum se accepta non posset esse satisfactio.

Quæris à me, quid de hac re sentiat Doctor Subtilis? Si illa opinio (inquit n. 5.) intelligat de potentia absoluta divina, quod non posset actum aliquem acceptare penitentis tamquam satisfactio-nem istam pro peccato, nisi in quantum contingitur merito passionis Christi, improbatu primo; quia possibile fuit filium Dei non fuisse incarnatum, nec per consequens passum: & cum hoc possibile fuisset, Deum produxisse predestinatum ad beatitudinem, & in se, non tamen excludendo misericordiam; ergo possibile fuisset tunc penitentem sibi satisfacere, quia non potest iuste peccatorem sine satisfactione beatificare.

Confirmatur istud per Augustinum 13. Trinit. c. 10. Fuit quidem & alius modus nostre redemptionis possibilis; scilicet quam per incarnationem, & passionem; sed nullus nostre miserie sananda convenientior. Ita legit Scotus. Hæc sunt verba textus: Verum etiam ut ostendamus non alium modum possibilem Deo defuisse, cuius potestati aequaliter cuncta subiacent, sed sananda nostra miserie convenientiorem modum alium non fuisse, nec esse oportuisse. Ergo (inquit Scotus) lapsus videtur posse sanari alia via, quam per incarnationem, & passionem Christi. Hæc est prima improbatio sententiæ D. Anselmi, si intelligatur de potentia Dei absoluta.

Sequitur altera: Passio Christi non delet culpam nostram, nisi ut causa meritoria, & per consequens ut causa secunda; quia non est de essentia rei, immo reducit ad genus cause efficientis; sed quid quid potest Deus per causam secundam efficientem, potest immediate: ergo sine illa posset iuste & ordinatè remittere culpam.

Si dicatur ad ista duo, quod Deus posset sine Christo mediatore delevisse culpam viatoris, & ita produxisse eum ad beatitudinem iuxta primum argumentum, & immediate iustificasse iuxta secundum argumentum: tamen non per viam satisfactionis, quia non fuisset aliquid aequivalens redditum tunc: nunc autem est totum aequivalens per passionem Christi, cum ista tamen tali qualis satisfactione istius.

Contrà, satisfactio est redditio aequivalentis pro aequivalente, sed quantum malum fuit peccatum a-

vertens à Deo, tantum bonum est converso ad Deum ex charitate: quantum etiam bonum natum fuisse actui meo; tantum bonum potest inesse peccatum meum, & tantum bonum potest inesse actui meo: sic ergo per illum omnino aequivalens redditur.

Si dicas, actus meus non fit aequivalens in bono illi malo in displicentia, nisi actus iste eliciatur ex gratia; sed prima gratia non daretur peccatori nisi ex passione Christi.

Contra hoc, quia de potentia absoluta bene posset dari prima gratia sine merito passionis Christi. Quod probatur; quia summa gratia data creaturæ, data est anima Christi, & sine omni merito. Nullo enim modo passio eius nec exhibita, nec premissa meritum respectu gratiæ sibi conferende: immo prius prævidebatur gratiam habiturus, quam eius passio acceptanda.

Item; passio Christi fuit bonum finitum, etiam accepta secundam totam rationem meriti in ea: quia non erat bonum increatum, nec per consequens acceptatur à Deo infinite ex parte obiecti: quia non fuit Deus beatus volendo illam passionem, sicut amando suam essentiam: si ergo infinitus in peccato prohiberet satisfactionem possibilem, etiam prohiberet eam postea passione Christi. Hæc tamen Doctor Subtilis sed dumtaxat disputative.

Sequitur ejus resolutio. Quantum ad istum ergo articulum (inquit n. 7.) potest dici, quod Deus de potentia absoluta posset delevisse peccatori passionem (id est, contritionem charitate perfectam) tamquam post dispositionem congruam, & meritorium de congruo gratiam (habitualement) per quam motus eius fieret contritio (id est, contritio informis fieret contritio formata) & sic per satisfactionem delevisse peccatum; quia per actum illum reddentem Deo aequivalens illi bono, quod absolute peccatum.

Potest etiam ille actus esse alias indebitus, quia licet Deus posset velle nos obligare sibi, ut quidquid sumus & possumus teneamus Deo; tamen ex maxima misericordia sua considerans nostram fragilitatem, & difficultatem ad bonum, noluit nos regulariter obligare, nisi ad Decalogum; & ita potuisset tunc ordinasse obligare hominem ad Decalogum, scilicet Christo non incarnato. Posset ergo tunc homo aliqua opera supererogationis exercere, quæ alias sibi essent indebita, & tunc salvaretur tota ratio satisfactionis. Atque hæc de potentia absoluta. De potentia autem ordinata:

Deus (inquit Scotus ibidem) non disposuit alicui peccatori dare primam gratiam (habitualement seu actualement) nisi in virtute meriti illius, qui erat sine peccato, scilicet Christi; quia, sicut tactum est supra, non disposuit sibi reconciliare inimicum nisi per obsequium magis gratum, quam offensiva eius erat sibi displicens: & tale obsequium eius est passio Christi, vel meritum eius. Et sicut non disposuit dare gratiam peccatori sine passione, sine qua gratia, nulla potest esse satisfactio omnino; quia nec aequivalens aliquo modo, nec simpliciter, nec in divina acceptatione:

540. Nihil habemus, quod non sit debitum Deo aliquo modo.

541. Quid de hac re Scotus sentiat?

Possibile fuit filium Dei non fuisse incarnatum.

Probatu ex D. Aug.

Passio Christi merito delet culpas.

542. Obiectio ex Scoto.

Responsio Scoti.

46. Non oportet... 47. Si dicitur... 48. Non videtur... 49. Quia quilibet... 50. Hæc est... 51. Quod dicitur... 52. Quia non potest... 53. Quia non potest... 54. Quia non potest... 55. Quia non potest... 56. Quia non potest... 57. Quia non potest... 58. Quia non potest... 59. Quia non potest... 60. Quia non potest... 61. Quia non potest... 62. Quia non potest... 63. Quia non potest... 64. Quia non potest... 65. Quia non potest... 66. Quia non potest... 67. Quia non potest... 68. Quia non potest... 69. Quia non potest... 70. Quia non potest... 71. Quia non potest... 72. Quia non potest... 73. Quia non potest... 74. Quia non potest... 75. Quia non potest... 76. Quia non potest... 77. Quia non potest... 78. Quia non potest... 79. Quia non potest... 80. Quia non potest... 81. Quia non potest... 82. Quia non potest... 83. Quia non potest... 84. Quia non potest... 85. Quia non potest... 86. Quia non potest... 87. Quia non potest... 88. Quia non potest... 89. Quia non potest... 90. Quia non potest... 91. Quia non potest... 92. Quia non potest... 93. Quia non potest... 94. Quia non potest... 95. Quia non potest... 96. Quia non potest... 97. Quia non potest... 98. Quia non potest... 99. Quia non potest... 100. Quia non potest...

tualis. Immo & de facto talis effectus formalis moralis est remissio peccati, & adoptio in filium Dei, quæ fit per infusionem gratiæ habitualis, præviâ dispositione, puta actu contritionis aut dilectionis, ut liquidò constat ex antecedentibus.

Cum ergo de facto nulla forma sit, quæ ex natura rei cogat Deum, ut sic loquar, ad remissionem peccati, & adoptionem in filium, quidam sicut de facto illos effectus tribuit gratiæ habituali, etiam eosdem tribuere potuissent contritioni aut dilectioni?

Dices; quia illud, per quod deletur peccatum mortale, oportet esse majus bonum, quàm peccatum illud sit malum, vel æquè bonum; sed Penitentia est minus bonum, quàm peccatum mortale sit malum: ergo &c. Major patet; quia non compensatur malum, nisi per bonum æquale illi, quod tollit. Minor probatur, quia Penitentia est bonum finitum, peccatum autem mortale est malum infinitum; quod patet per illud Anselmi: Cur Deus homo lib. 2. c. 5. *Tantum malum est peccatum, quantum est qui offenditur, vel in quem committitur; sed ille est infinitus, quia tibi soli peccavi: ergo &c.* Ita objicit Scotus 4. dist. 14. q. 1. n. 2. quamquam in Anselmo loco citato illa verba non inveniam.

Interim Respondet Doctor n. 19. *Ad ultimum patebit aequaliter ex questione sequenti, quis actus penitendi vel puniendi sit dispositio pravæ ad deletionem peccati; & quis formaliter requisitus, in quo deletur peccatum: & ille secundus est tantum bonum, quantum malum est peccatum: quia malum peccati consistit in aversione à fine: ergo & bonum redactivum consistit in conversione ad finem. Ita autem perfectè convertit in Deum actus conversionis, sicut avertit actus peccati. Sicut autem non est in secundo actu realiter bonitas intensivè infinita, ita nec in actu peccati malitia intensivè infinita, quia non est maior malitia, quàm bonum quod privat; non privat autem bonum ab actu, nisi quod natum esset inesse actui; actui autem cum sit quid finitum, non est natum inesse bonum, nisi finitum. Est ergo præcisè infinita & malitia in peccato, & bonitas in actu opposito, propter infinitatem ipsius obiecti, à quo peccatum avertit, & ad quod actus bonus convertit; & hoc non est nisi infinitas participata, vel magis secundum dici in ipso actu propter infinitatem realem, & simpliciter in ipso obiecto. Hæc ille.*

Quem ex parte sequitur Lugo de Incarnat. dist. 5. sect. 3. per totam, ubi diffusè probat malitiam peccati mortalis simpliciter esse finitam sive in ratione malitiæ, sive in ratione offensæ aut injuriæ, vel etiam demeriti, & respondet ad objecta contraria. Vide ipsum, quia longior tractatus non pertinet ad hunc locum. Unam tantum aut alteram pono objectionem, & solutionem ex Scoto.

Prima erit; Offensa crescit ex dignitate personæ: ergo ex persona infinita crescit infinite;

ergo licet malitia peccati mortalis in ratione malitiæ, utpote quæ delimitur ex bonitate, quæ privat, non sit simpliciter infinita, eundem in ratione offensæ erit simpliciter infinita, sicuti persona, quæ offenditur, est simpliciter infinita.

Respondeo neg. Conseq. Nam offensa non crescit arithmetice, sed geometricè, & patet; siquidem amor Dei, etiam si respiciat Deum infinitum, & excedat amores aliorum objectorum, etiam infinitorum, non ideo est simpliciter infinitus: ergo neque offensa Dei, etiam si excedat alias offensas contra infinitas ponamus creaturas, non propterea erit simpliciter infinita. Hæc ergo calculatio ita intelligenda est, ut sicuti ex perfectiori obiecto ceteris paribus actus est melior, non tamen participat eundem excessum, quem obiectum habet respectu aliorum obiectorum; ita quoque offensa sit major ex dignitate personæ offensæ, non tamen tanto excessu, quanto Deus excedit alias personas.

Aliter respondet Hiquæus in suo Commentario 4. dist. 15. q. 1. n. 22. videlicet, in iis quæ sunt propriæ & rigorosæ justitiæ crescere offensam ex dignitate personæ offensæ, in aliis autem negatur; quia in prioribus peccatis persona offensa aggravat peccatum, quandoquidem lædatur ipsa ejus dignitas, ut si percutiatur, interficiatur, aut derogetur ejus fama; sin minus, negatur: quia tunc dignitas personæ extranea est malitiæ peccati, neque vitiat actum. Unde quando quis transgreditur præceptum Principis aut alicujus inferioris ab ipso delegati, committit idem in specie peccatum, si præcepta sint ejusdem speciei, licet dignitas personarum sit dispar, quando non sit transgressio in contemptum personæ.

In proposito, quando aliquis facit irreverentiam Deo per blasphemiam, tunc committit diversum in specie peccatum ab eo, quod faceret contra dignitatem Principis politici: quia personæ dignitas se habet ut circumstantia actus tribuens ei speciem; quando verò non læditur dignitas, erit circumstantia generalis, quæ non tribuit speciem actui, nili per se intendatur.

Offensa Dei in genere est circumstantia generalis inclusa in peccato mortali, quando etiam committitur cum ignorantia aut inadvertentia Dei; ideo non aggravat peccatum, nisi in quantum opponitur legi Dei, & rectitudini oppositæ virtutis. Hæc ille, parum obscurè & confusè. Neque solvit omnino difficultatem; nam inferri posset: ergo saltem blasphemia habet malitiam infinitam, quandoquidem secundum ipsum illa crescat ex dignitate personæ.

Iuvabit audire Scotum 3. dist. 19. q. 1. n. 13. ubi sic ait: *Ad secundum cum dicitur, meritum Christi est finitum, peccatum est infinitum, ergo*

552. Obiectio ex Scoto.

553. Responso ex eodem.

In actu peccati non est malitia intensivè infinita.

Lugo.

554. Prima obiectio ex

ergo non potuit meritorie auferre peccati reatum: Dicitur quod est Christi passio, & meritum ipsius totum sit formaliter finitum; quia tamen coniunxit per gratiam, & gloriam obiecto infinito, ideo potest delere peccati reatum, siue peccatum avertens à bono infinito. Et cum dicitur quod non, quia peccatum illud erat infinitum; si intelligis, quod erat malum formaliter infinitum intensivè, falsum est; tunc enim oporteret ponere summum malum & Deum Manichæorum.

Ubi Scotus insinuat rationem à priori suæ doctrinæ, puta, quia malum simpliciter infinitum in ratione mali est illud, quo non potest excogitari aliud majus malum; sicut bonum simpliciter infinitum in ratione boni est illud, quod continet in se omnem perfectionem excogitabilem; & quo non potest excogitari aliud majus bonum. Jam autem nullum est peccatum, quod in se contineat malitiam & gravitatem omnium peccatorum, & quo non possit aliud majus & gravius excogitari.

Et similiter argumentari possumus de malo simpliciter infinito in ratione offensæ, injuriæ, aut demeriti; hæc enim tria fundantur in ipsa malitia, si ergo malitia finita est, etiam quæ in illa fundantur erunt finita.

Et cum probas (prosequitur Doctor) quod tantum est peccatum, quantum est ille, in quem fit, si tantum & quantum referantur ad rationes formales utriusque in se, falsum est. Tamen secundum terminum, à quo avertit peccatum, sortitur eandem denominationem extrinsecam, ut fiat eadem denominatione extrinsecâ actus beatificus Michaelis dicitur infinitus, quia contingit termino ad quem infinito, in se formaliter tamen actus est finitus; sic peccatum mortale, quia avertit à termino à quo infinito; sortitur eandem denominationem extrinsecam. Gravius enim peccatum est peccatum in Deum, quàm in alium, & in Regem terrenum, quàm in militem suum; nunquam tamen potest esse, quod sit formaliter infinitum malum.

Exemplum aliud: Si ponatur per impossibile infinitum corrumpi, diceretur quod illa corruptio esset infinita, non quidem intensivè & formaliter, sed ratione termini à quo corruptionis, quia corruptio ad quem infinito; sic in proposito, quia peccatum avertit ab infinito &c.

Ex his concludit Doctor probabiliter opinando, quod tanto amore intensivè potest aliquis Sanctus ferri in summum bonum diligendo, quantâ coordinatione intensivè avertetur, & quantum animus abducit à termino à quo, tantum aliud coniungit ei, & maxime hoc est verum de amore anime Christi.

Si autem à me quæritur, de qua intensione hic loquatur Scotus. Respondetur confessim, de utraque, videlicet de intensione essentiali, seu specifica, ut sic loquar, & intensione accidentali seu graduale: nam peccata sunt in-

æqualia, non solum in intensione graduale, sed etiam in sua specie, ut patet in odio Dei, quod in sua specie gravius est furto: ergo nullum peccatum; non tantum in intensione graduale, sed etiam in intensione essentiali, id est, in sua specie est infinitum; cum unum infinitum, ut supra dixi, maxime in perfectione, aut imperfectione essentiali, non sit majus altero.

Deinde si in sua specie esset aliqua malitia infinita, vel contineret alias malitias formaliter, vel eminenter, non formaliter, alioquin malitia v. g. injustitiæ esset malitia intemperantiæ, infidelitatis &c. quod est absurdum; non eminenter, quia una malitia non est veluti primum principium; & causa aliarum malitiarum, aliàs jam esset Deus Manichæorum: ergo nulla malitia simpliciter est infinita. Atque hæc de prima objectione.

Secunda desumitur ex infinitate pœnæ, quæ videtur correspondere cuilibet peccato mortali. Peccatum mortale, inquit Adversarii, meretur carentiam unionis hypostaticæ; atqui illa est pœna infinita: ergo &c.

Respondetur I. neg. Minorem, tum quia ipsa unio hypostatica, quamvis in ratione unionis sit maxima, & per illam communicetur creaturæ maximum donum, equidem simpliciter est finita; tum quia quantitas pœnæ non solum desumitur ex quantitate boni, quo privatur, sed etiam ex majori necessitate & debito, quod aliquis habet non carenti illo bono; v. g. si Ducem reducas ad statum communis Equitis, plus auferes, quàm si eundem postea reducas ad statum mendici; & tamen pœna posterior videtur major, quia auferit illud, quod magis erat necessarium.

Noone majus bonum est scientia Philosophiæ, quàm visum corporeum? Et tamen major pœna est auferre visum corporeum, utique quia magis est necessarius. Itaque quamquam unio hypostatica sit majus bonum, quàm gratia & gloria; haud equidem bonum magis debitum & necessarium; immo minus. Unde si hæc relinquerentur, & illa tollerentur à Petro, non videretur tanta pœna, atque si haberet jus ad unionem, & foret privatus gratiâ & gloriâ; atqui privatio gratiæ & gloriæ non est pœna infinita: ergo &c.

Respondetur II. supposito quod carentia unionis hypostaticæ foret infinita, non deberi eam peccato mortali, quia solum debetur pœna, quæ de facto est, vel paulò gravior; illa autem esset infinite gravior.

Contrà, inquis, quodlibet peccatum mortale meretur pœnam æternam, quæ non compatitur unionem. Respondetur, etiam peccatum veniale meretur pœnam (puta pœnam purgatorii) quæ non compatitur unionem. Deinde dici posset, tali casu carentiam unionis

etiam in sua specie.

Nullam peccatum in sua specie est infinitum.

559. Secunda obiectio desumpta ex infinitate pœnæ.

Prima responsio.

Carentia unionis hypostaticæ non est pœna infinita.

Majus peccatum est auferre visum corporeum, quàm scientiam Philosophiæ.

560. Secunda responsio.

Obiectio solvitur.

tantum esse poenam per accidens, quae, ut multi docent, aliquando excedit condignitatem delicti, v. g. poena aeterna, qua putant licet immerito, juxta principia Scoti peccatum veniale puniri in inferno.

§ 61. Alia obiectio.

Si urgeas: poena aeterna durationis, qua de facto, secundum omnes Catholicos, iuste punitur peccatum mortale in inferno, est poena infinita: ergo similiter peccatum mortale, quod talem poenam meretur, est infinitum.

Solvitur ex Scoto.

Respondet Scotus supra n. 14. Ad tertium cum dicitur, quod poena debita mortali est infinita, verum est, si voluntas finaliter maneat in peccato, illa poena est infinita extensivè, & hoc, quia subiectum manet semper sub culpa, & hoc ex ordinatione divina, quod ubi ceciderit lignum, ibi erit, Eccle. 11. non enim Deus potest punire aliter peccatum illud. Unde si Deus puniret animam per diem tantum pro culpa mortali, & post annihilaret animam, non faceret iniustitiam: tunc ad formam, poena est infinita extensivè ex ordinatione divina, non tamen quin aliter possit punire peccatum si vellet.

Unde etiam peccatum mortale in inferno.

Igitur seu poena est infinita extensivè, sic itidem culpa mortalis in inferno est infinita extensivè, id est, in inferno infinite durat culpa, & poena: ergo simpliciter, & intrinsecè poena est infinita: per consequens culpa, negatur hæc Consequentia: quia illud simpliciter, & intrinsecè infinitum dicimus, quo non potest dari vel excogitari aliud majus; quod nec poenae aeternae, quae de facto est, nec culpae mortali aeternae, ut sic loquar, competit.

§ 62. Responso ad aliquam instantiam.

Ex quo patet responso ad hanc instantiam; poena aeterna inferni est gravior, quam poena infinite intensè per unam horam: ergo poena aeterna est simpliciter infinita; negatur enim Consequentia; nam poena infinite intensè per unam horam, non est simpliciter infinita, cum poena aeterna, ut supponis, sit major. Alioquin eodem modo argumentabor: opera bona hominis iustificati merentur visionem, & fruitionem Dei aeternam, quae melior est, quam temporalis infinite intensè: ergo opera bona hominis iustificati in ratione meriti sunt simpliciter infinita.

Aeterna duratio poenae non arguit simpliciter infinitatem in culpa.

Igitur aeterna duratio poenae non arguit simpliciter infinitatem in culpa. sed tantam gravitatem, quae juxta rectam gubernationem exigit illam poenam ad arcendos homines à peccatis; adeoque effectus aeternus potest provenire à causa finita; maxime si & ipsa aeterna sit, prout est peccatum mortale in inferno, ut colligitur ex Scoto supra ibi: illa poena est infinita extensivè, & hoc quia subiectum manet semper sub culpa. De quo plura Sectione sequenti. Sufficit pro nunc, quod visio, & fruitio aeterna proveniant,

ut à causa morali, ab operibus finitis; ergo similiter poena aeterna potest provenire, ut à causa morali, ab operibus finitis. Quae enim disparitas?

Dices; peccator peccando mortaliter constituit ultimum finem in creatura: ergo, quantum est ex parte peccatoris, vult destruere Deum, siquidem vult non esse ultimum finem, sed in destructione Dei, si esset, infinita malitia esset: ergo peccator, qui hoc vult, habet infinitam malitiam. Praeterea peccatum mortale propter nihil fieri potest: ergo in peccato mortali est infinita malitia.

Respondeo ad ultimum neg. Consequentiam. Instantia clarissima; quia neque peccatum veniale propter aliquid fieri potest, cum tamen in illo, secundum omnium sententiam, non sit malitia infinita.

Et si quaeritur à me, quare ergo nullum peccatum committendum sit pro illa re? Respondeo citius; quia omne peccatum est contra rectum ordinem, & rectam rationem; quoniam peccatum essentialiter est malum, non sunt autem facienda mala, ut eveniant bona, etiam infiniti valoris, si essent.

Ad primum distinguo Antecedens; peccator peccando mortaliter constituit specialiter ultimum finem in creatura, nego Antecedens; aliquo modo practice, concedo Antecedens: ergo, quantum est ex parte peccatoris, vult destruere Deum, nego Consequentiam: nam practice constituit finem ultimum in creatura, nihil aliud est, quam ad illud se convertere, quod perfectè à Deo avertit, & cum quo, secundum praesentem Dei ordinationem, nequit consistere finis ultimus, & amicitia Dei.

Putas autem quia qui se taliter convertit ad creaturam, ideo debeat expressè contemnere, & odio habere Deum; debeat formaliter & explicitè creaturam aliquam pluraquam Deum & cetera omnia diligere; debeat se, & sua omnia formaliter referre in aliquam creaturam, tamquam in finem ultimum? Constat evidenti experientia quod non.

Sed esto, velit aliquis, non solum virtutaliter, sed etiam formaliter & expressè, quantum in se est, per peccatum suum destruere Deum; num ideo peccatum illud infinitam habebit malitiam? Non puto, quoniam non semper voluntas contrahit totam bonitatem aut malitiam objecti; alioquin voluntas quae volo Deum existere, foret infinite bona. Et ratio est, quia obiectum derivat tum bonitatem, tum malitiam in actum, mediâ tendentiâ, & modo tendendi in illud; & cum hæc tendentiâ sit finita, similiter finitus modus tendendi, pariter bonitas erit finita, & similiter malitia.

Finio

Finio hanc controverſiam verbis Scoti 4. diſt. 50. q. 6. n. 16. Ad ultimum nego, quod exceſſus in pena debeat attendi ſecundum quantitatem extenſionis; quia per ſe culpe correfpondet pena ſecundum intentionem ſecundum uſum diſtributi-
onem. Vnde (ſicut dixi ſupra) Deus poſſet inſtigere penam aliquam, que ſi tantum per momentum du-
raret, ſufficienter tamen puniret peccatum: nec ſine duratio pena cadit ſub demerito; ſicut nec duratio beatitudinis ſub merito, ſed ratione libe-
ritatis.

Et quando dicit, quod gravitas accipit exten-
ſionem in peccato, quia ſecundum infinitatem, &
ſecundum hoc correfpondet pena, dico, quod pec-
catum non dicitur infinitum, niſi, quia ſeparat ab in-
finito, non quod formaliter malitia ſit infinita; quia
talis & tanta eſt, quanta eſt bonitas, que
nata fuisset inſe illi actui, ſi ſecundum debitas
circumſtantias fuisset elicitus: ſed hæc non ſuisset
inſinita, nec poſſibile fuisset eſſe infinitam, niſi pro
termino, quia contingit inſinito.

Admiſſâ itaque malitiâ peccati mortalis
ſimpliciter finitâ; nihilominus Cardinalis
Lugo abſolutè negat ullam puram creaturam
poſſe ſatisfacere æqualiter pro peccato mor-
tali, quantumvis multiplicet obſequia &
actus intenſiſſimos: & dicit id provenire ex
magnitudine offenſæ; & quæ licet non ſit in-
finita ſimpliciter, habet tamen quamdam in-
finitatem ſecundum quid, quatenus eſt incom-
penſabilis.

Radix autem hujus incompenſabilitatis in
ordine ad ſatisfaciendum; explicatur ſicut
inſinitas in ordine ad penam; nam ſicut
offenſa mortalis, cum in ſe non ſit inſinita,
parit penam inſinitam in duratione, quia
in delicto, quod ſummè & omnino expe-
dit vitari, illa eſt pena condigna & æqua-
lis, que in æſtimatione prudentum mora-
liter exigitur ad arcendos homines ab illo de-
licto; ita etiam pro ſimili delicto illa eſt
ſatisfactio æqualis & condigna, quæ mora-
liter exigitur, ut ex ejus facilitate non vi-
deat offenſa, ſed arceantur potiùs homi-
nes ob difficultatem ſatisfaciendi & placan-
di perſonam offenſam: vileſceret autem apud
homines offenſa Dei, & facilè peccarent, ſi
ſciant Deum obſequiis & compensatione,
etiam diuturnâ, poſſe condignè placari.

Cum ergo neceſſe fuerit homines omnino
ab offenſa Dei gravi arce, neceſſe fuit, ut
offenſa illa eſſet ex natura rei incompenſabilis
ullis obſequiis puræ creaturæ; & hæc eſt in-
finitas illa ſecundum quid, quam offenſa gra-
vis habet, id eſt, inæqualitas per ulla ob-
ſequia puræ creaturæ, quod totum oritur ex
dignitate ſumma Dei, qui offenditur, ratio-
ne cujus neceſſe eſt homines omnino ab hu-
juſmodi offenſæ perpetracione detererere. Ita

argumentatur Cardinalis de Pœnitentia diſp.
8. n. 119.

Et quidem ſi loquatur juxta legem Dei ordi-
nata, jungimus dexteræ; ſin autem de
potentia Dei abſoluta, retorqueo argumen-
tum & dico: ſicut non fuit omnino neceſſa-
rium, ut Deus puniret offenſam morta-
lem penâ infinitâ in duratione; ſed abſolutè
aliam potuit assignare penam, ut ſuprà au-
divimus ex Scoto (& ſi placet iterum audire,
ſubſcribo ejus verba ex 4. diſtinct. 46 qu. 4.
nu. 21. Pro hoc videtur ratio; quia poſſibile eſt
Deo, ſecundum etiam ſtrictum rigorem iuſtitie
taxare penam intenſam ſecundum quod ſufficienter
reſponderet culpe, eſſi natura eſſet ſtatim annihila-
landa: ergo quod pena æterna ſic inſtigatur, non
eſt, quia æternitas ſit per ſe de ratione penæ, in
quantum æqualiter punitiva, ſed accidit propter
æternitatem perſone punite, & culpe remanen-
tis.) Sicut, inquam, poſſibile fuit Deo, ta-
xare penam temporalem pro delicto mor-
tali, ſi pariter poſſibile fuit Deo, acceptare
contritionem, aut dilectionem ſupernaturalem
ad condignam ſatisfactionem pro peccato mor-
tali.

Neque ideo vileſceret apud homines offenſa
ſa Dei, aut facilè peccarent, quandoqui-
dem ſciant, aut certè ſcire deberent, ſine
Dei ſpeciali gratia, quæ per peccatum red-
dunt ſe indignos, illam condignam ſatis-
factionem eſſe impoſſibilem. Et verò quid
refert ſive condignè ſatisfaciam Deo pro con-
tritionem aut dilectionem, ſive de congruo
merear, & infallibiliter accipiam remiſſio-
nem peccati mortalis, & penæ æternæ? Quid
refert, inquam, ad hoc ut facilitè, aut diffi-
ciliùs peccem?

Haud ignoro doctrinam Concilii Triden-
tini ſeſſ. 14. cap. 8. ibi: *Divinam clementiam
debet, ne ita nobis abſque ulla ſatisfactione peccata
dimittantur; ut, occasione acceptâ, peccata le-
viora putantes, velut invidi, & contumeliôſi Spi-
ritui Sancto, in graviora labamur, theſauri-
zantes nobis iram in die ira. Procul dubio enim
magno periculis à peccato revocant, & quaſi ſieno quo-
dam coercet hæc ſatisfactoria peno, cautioreſq;
& vigilantiores in futurum penitentes eſſiunt*
&c.

Sed numquid hinc bene ſequitur: ergo
non fuit Deo poſſibile per Sacramentum Pœ-
nitentiæ remittere omnem culpam & penam
etiam temporalem, eo modo quo remittit
omnem culpam & penam, etiam tempora-
lem, per Baptiſmum? Non credo quod Emi-
nentiſſimus talem potentiam Deo negaſſet;
quamvis Deus non fecerit, quod facere po-
tuit, & faciendo, homines, occasione ac-
ceptâ, peccata leviora putantes, velut in-
jurii, & contumeliôſi Spiritui Sancto,
in graviora lapſi fuiffent, & facilè pecca-
ſent.

567.
Intellectum
de potentia
Dei abſoluta.
ta retorques-
tur.

Æternitas
non eſt per
ſe de ratio-
ne penæ, in
quantum
æqualiter
punitiva ex
Scoto.

568.
Tamen
Deus accepit
contritionem
ad ſatisfac-
tionem æ-
qualem pro
peccato
mortali,
non ideo vi-
leſceret of-
fenſa Dei.

Conc. Trid.

569.
Fuit Deo
poſſibile per
Sacramen-
tum Pœni-
tentie re-
mittere om-
nem cul-
pam & pen-
nam, ſicut
per Sacra-
mentum Bap-
tiſmi.

Nonne & hodie aliqui accipiunt, aut certè accipere possunt occasionem gravius, & facilius peccandi, ex integra remissione peccatorum quoad culpam, & pœnam per Sacramentum Baptismi? Non est dubium; & tamen Christus ita instituit Baptismum ob rationes iustissimas, quamvis aliter potuisset instituire. Illud ergo argumentum Lugonis apud me nullius est momenti, si intelligatur de potentia absoluta.

570. Responso Card. ad argumentum Scoti,

Sed videamus, quid Cardinalis respondeat ad argumentum Scoti supra sequentis formæ: Deo tam placet actus contritionis, vel dilectionis super omnia, quàm displicet peccatum; tam bonus enim est iste actus, quàm malus ille: ergo sufficit ad placandum Deum, saltem de possibili.

in genere motus magis displicere Deo peccatum, quàm placeat actus contritionis.

Respondet Eminentissimus de Incarnat. disput. 5. n. 11. in genere motus magis displicere Deo peccatum, quàm placeat actus contritionis; plus enim est vilissimam creaturam audere contra infinitum Creatorem, quàm exhibere illi subjectionem mille titulis debitam.

Obiectio,

Sed contrà: voluntas carentiæ peccati, & odium existentæ peccati sunt ejusdem bonitatis apud Deum;posito autem præcepto dilectionis, peccatum vitatur per ejus actum: ergo tantum placet Deo tunc fieri amorem, quantum displicet violatio præcepti; sicuti tam placet ægroto salus, quàm displicet ægritudo.

571. Solvitur à Lugone.

Respondet Lugo n. 12. bonitatem quidem physicam æqualem esse, secus moralem. Per bonitatem verò moralem intelligit æstimabilitatem quamdam moralem, ratione cujus homo ille laude dignus est, & præmio; sicut malitia moralis est æstimabilitas, ratione cujus ille homo vituperio dignus est & supplicio.

Sapientissimè plus meretur homo supplicii actum aliquo, quàm laudis actu opposito.

Contingit autem sapientissimè, plus mereri hominem supplicii actu aliquo, quàm laudis aut præmii per actum oppositum; v. g. qui Regem occideret, esset dignus extremo supplicio, qui tamen non occidit, nullum præmium meretur. Item qui Regem præsentem non coleret, dignissimus esset supplicio, qui coleret, nullum præmium compararet; siquidem tantum facit id, quod omni jure facere debet: ergo major est malitia moralis in illa occisione, & omissione cultus, quàm bonitas in non occisione, & cultu. Ergo à pari, cum contritio seu dilectio aliunde sit debita Deo, adeo ut, eà exhibitâ, adhuc dicere possimus: *Servi inutiles sumus, quod debemus facere fecimus*, liquet profectò, quòd minus bonitatis moralis sit in actu contritionis aut dilectionis, quàm malitiæ moralis in omissione actus præcepti.

572. Veritas di.

Interim tamen, quatenus entitas dilectionis formaliter excludit peccatum, eatenus

physicè tantum placet, quantum displicet peccatum; sicut physicè æquè placet Regi voluntas subditi non occidendi, atque displicet voluntas occidendi, quia videlicet æquè placet vita, atque displicet mors, quam impedit voluntas non occidendi.

Quin immo nonne plurius physicè æstimat Rex, quòd ejus subditi eum non occidant, quàm quòd strenuè se in prælio gerant? Uti que, quia plurius physicè æstimat vitam suam, quàm vitas aliorum. Et tamen plurius æstimat moraliter hoc secundum, quàm primum; plurius, inquam, æstimat in ordine ad laudem & præmium.

Sic etiam Deus plurius æstimat physicè actum remissum, quo impletur præceptum, & vitatur peccatum, quàm actum intentum consilii; quia videlicet plurius physicè displicet omisso actus præcepti, quàm omisso actus supererogationis seu consilii; cæterum in ordine ad præmium præfert actum intentum consilii: alioquin majoris meriti esset velle non ferari unum obulum, quàm velle fieri Religiosum.

Non negat Eminentissimus omnem bonitatem moralem actui dilectionis aut contritionis; sed solum contendit bonitatem moralem illius actus, non tantum æstimari à Deo in ordine ad præmium, quàm malitia moralis peccati mortalis æstimari à Deo in ordine ad supplicium.

Si dixeris; dilectio meretur præmium æternum: ergo &c. Respondet neg. Conf. quia, inquit, dignitas pœnæ tota fundatur in sola malitia peccati; at dignitas præmii non fundatur in sola bonitate dilectionis, sed sumitur potissimum ex gratia habituali dignificante actum illum ad tantum præmium; nam si actus esset in subiecto sine gratia habituali, non meretur de condigno ullum gradum gloriæ.

Sed contrà; ergo saltem dilectio ut dignificata per gratiam hoc meretur: ergo eatenus habet tantum valorem ad merendum, quantum peccatum ad demerendum: ergo dilectio hominis in statu gratiæ erit condigna satisfactio.

Respondet Cardinalis neg. ultimam Conseq. quia hujusmodi dilectio supponit Deum placatum, & peccatum remissum: ergo non est efficax ad satisfaciendum, saltem proprio peccato.

Addit Eminentiss. etiam si contritio, prout dignificata per gratiam, habeat tantum valorem ad merendum præmium, quantum habet peccatum ad merendum supplicium, non inde sequi, quòd habeat tantum valorem ad satisfaciendum. Patet; quia per dilectionem vel contritionem homo iustus meretur augmentum gratiæ; & gloriæ; & tamen non satisfactio pro tota pœna temporali debita peccatis remissis: jam autem minus est auferre debitum pœnæ

peccata temporalis, v. g. unius anni Purgatorii, quam afferre jus ad quatuor, aut quinque gradus gloriæ æternæ.

Ratio à priori hujus inæqualitatis videtur esse, quod in ordine ad merendum præmium, actus bonus consideratur secundum totam suam vim, & quasi operans sine aliquo contrario; atque ideo exerit totas suas vires ad movendam liberalitatem præmiantis: at verò in ordine ad satisfaciendum seu ad placandum, consideratur ut operans in præsentia robustissimi contrarii, nempe culpæ præteritæ, quæ habet magnam vim ad inferendam indignationem, vel supplicium; ne videlicet ex nimis facili placatione, sive pro culpa, sive pro pena, vilesceret offensâ Dei; & nimis facile admitteretur.

577. Sed ad hoc inconveniens supra responsum fuit. Ad aliud, quod videlicet dilectio vel contritio, dignificata per gratiam habitualement, supponit peccatum remissum. Respondet Hispanus in suo Comment. 4. dist. 15. q. 1. n. 29. Non est contra satisfactionem, ut eam anticipet extinctio delicti, sicut & meritum potest anticipari per præmium: ergo remissio peccati facta per anticipationem non derogat condignæ satisfactioni, modò fiat in virtute & acceptatione contritionis aut dilectionis ad talem effectum.

Probat Consequentia; quia passio Christi prævila, & nondum exhibita, hoc modo in sanctos Patres influxit, per modum satisfactionis, & meriti; unde illud axioma: *Quod principium meriti non cadat sub merito*, licet de facto verum sit, non repugnat tamen quin de possibili cadat, in diverso genere saltem, nempe ut in intentione præcedat meritum, in executione autem principium meriti, eo modo quo finis, & medium sunt sibi invicem causæ.

576. Confirmatur; justitiæ non derogat, ut præmium ex conventionem promissum, antecedit meritum, sicut in operatis sæpè contingit, qui per anticipationem sui laboris stipendium recipient; & milites similiter ut arma; quibus pugnare debeant necessariò, si sub merito cadere debeant, per anticipationem recipient; quia alioquin sine his mereri non possint.

Eodem ergo modo, quia contritio nequit esse perfecta satisfactio, nisi sit formata per gratiam, hinc anticipari debet per gratiam; neque inde minuitur jus & debitum justitiæ; nam sicut per exhibitionem meriti acquiritur jus ad præmium mox reddendum; sic etiam per anticipatum præmium acquiritur jus ad præstandum suo tempore meritom. Hæc ille, juxta probabilem aliquorum sententiam.

577. Ego autem respondeo, statum gratiæ ad meritum de condigno solum requiri de potentia ordinata, ut docet Scotus 1. dist. 17. q. 3. n. 29. ubi sic ait: *De secundo articulo dico, quod Deus de potentia absoluta bene potuisset accipere naturam beatificabilem acceptatione spirituali prædictâ existentem in puris naturalibus* (hoc est, sine habitu supernaturali) & similiter actum eius, ad quem esset inclinatio eius merè naturalis, potuisset acceptare ut meritum de condigno. Sed non creditur ita disposuisse, quod naturam puram, vel actum eius sic accepisset: quia actum ex puris naturalibus (id est, sine habitu supernaturali) esse meritum appropinquat errori Pelagi; ideo verisimilius creditur, quod acceptet naturam & actum eius tamquam meritum per habitum supernaturalem.

prætere naturam beatificabilem acceptatione spirituali prædictâ existentem in puris naturalibus (hoc est, sine habitu supernaturali) & similiter actum eius, ad quem esset inclinatio eius merè naturalis, potuisset acceptare ut meritum de condigno. Sed non creditur ita disposuisse, quod naturam puram, vel actum eius sic accepisset: quia actum ex puris naturalibus (id est, sine habitu supernaturali) esse meritum appropinquat errori Pelagi; ideo verisimilius creditur, quod acceptet naturam & actum eius tamquam meritum per habitum supernaturalem.

Igitur de potentia absoluta potuisset Deus acceptare contritionem aut dilectionem hominis peccatoris tamquam meritum de condigno gratiæ, & gloriæ æternæ; quidnam etiam tamquam satisfactionem condignam pro peccato mortali? Non video quid obset; præsertim cum remisso peccatorum, immo etiam amicitia, & filiatio divina, potuissent consistere sine gratia habituali.

Sed non creditur Deus ita disposuisse, quod actum contritionis aut dilectionis hominis peccatoris acceptet ad meritum condignum gratiæ, & gloriæ æternæ; neque ad satisfactionem condignam pro peccato mortali; quoniam disposuit nos gratis justificare per merita sanctissimæ passionis dilectissimi Unigeniti sui Domini nostri JESU Christi, ut docet Trident. sess. 6. c. 9. in principio dicens: *Quamvis necessarium sit credere, neque remitti, neque remissa unquam fuisse peccata, nisi gratis divina misericordia propter Christum &c.* Gratis autem justificari dicimur, teste Trident. eadem sess. c. 8. *Quia nihil eorum qua iustificationem præcedunt, sive fides, sive opera, ipsam iustificationis gratiam de condigno promeretur.* Quomodo ergo aliquid de condigno satisfaceret?

Nec valet dicere; gratis justificamur in radice, eò quod auxilia gratiæ, quibus contritio aut dilectio elicitur, gratis dantur. Nam contrà est, quod auxilia ad gloriam promittenda, etiam dantur nobis gratis in radice, & tamen dicitur nobis dari gloria, ut corona justitiæ: ergo similiter dici posset justificatio dari nobis ut corona & merces meritum, quod falsum est. Bene operantibus usque in finem, & in Deo sperantibus, proponenda est vita æterna, & tamquam gratia filii Dei per Christum Iesum misericorditer promissa, & tamquam merces ex ipsius Dei promissione bonis ipsorum operibus & meritis fideliter reddenda. Hæc est enim illa corona justitiæ, quam post suum certamen & cursum repositam sibi esse aiebat Apostolus, & iusto inducere sibi reddendam. Ita Trid. sess. 6. cap. 16.

Numquid aliquando sic locutum fuit Trident. de Justificatione seu remissione peccatorum dicens: Bene operantibus proponenda est remissio peccatorum, & tamquam gratia filii Dei per Christum Iesum misericorditer promissa, & tamquam merces ex ipsius Dei promissione bonis ipsorum operibus & meritis fideliter reddenda.

578. Deus dispositus nos gratis justificare ex eo, quod Trid.

578. Deus dispositus nos gratis justificare ex eo, quod Trid.

Quid sit gratis justitiæ ex eo, quod Trid.

579. Evaluatio peccati et clauditur.

Concl. Trid.

deliter reddenda? Nupiam talis locutio vel in Scriptura, vel in Conciliis, aut in SS. Patribus reperitur.

580. Itaque, ut finem imponamus huic Conclusioni & Sectioni, dico cum Scoto & Vasquezio, quod possibile fuerit condigna satisfactio pro peccato mortali; cum Scoto autem & Lugone nego de facto aliquam contritionem, aut dilectionem Dei propter se esse huiusmodi satisfactionem. Consequenter assero, quod aliqua contritio seu dilectio Dei propter se potuisset, si Deus voluisset, esse forma justificans, nego de facto esse talem formam, etiam in adulto, qui justificatur extra Sacramentum formam, inquam, seu totalem, seu partialem. Nam aliquid factum esse à Deo, quod fieri potuit, non est asserendum absque solido fundamento, quale nullum adfertur à Vasquezio, ut arbitror liquiddè constare ex dictis.

Tantummodò subscribo verba D. Augustini, quæ lego lib. 1. de Peccat. merit. cap. 19. Sed præter hanc imitationem (quæ Sancti imitantur Christum ad sequendam iustitiam) gratia eius, illuminationem justificationemq; nostram, etiam intrinsecus operatur, illo opere de quo idem prædicator eius (intelligit Apostolum Paulum) dicit: Neque qui plantat est aliquid, neque qui rigat, sed qui incrementum dat Deus. Hæc enim gratia baptizatos quoque parvulos suo inserit corpori, qui certe imitari aliquem nondum valent. Sicuti ergo ille, in quo omnes vivificabuntur, præterquam quod se ad iustitiam (actuale) exemplum imitantibus præbuit, dat etiam suis spiritibus occultissimam fidelibus gratiam (habitualem) quam latenter infundit & parvulis: sic & ille &c.

Hic Augustinus agnoscit eandem gratiam infundi fidelibus, id est, adultis, & parvulis: ergo habitualement, cum parvuli actualis gratiæ, id est, contritionis aut dilectionis sint incapaces.

Gratis autem Vasquez intelligit hæc verba de eadem gratia in univèrsum, non secundum speciem; ideoque pari iure negatur hic intellectus, quo affirmatur.

Non obstat quoque, quod gratiam adultorum vocet, illuminationem; nam hæc non significat operationem hominis, sed magis operationem Dei, qualis est infusus habitus permanentis: sic quippe lumen fidei non significat actum fidei, aut potius habitum fidei, aut certè gratiam actualem excitantem ad actum fidei.

Alium locum invenio apud D. Augustinum, in quo evidentissimè distinguit actum gratiæ ab habitu gratiæ, videlicet Conc. 26. in Psalm. 118. ubi explanans ista verba Psalmi: Feci iudicium & iustitiam &c. sic inquit: Iustitia

nomine hoc loco non ipsa virtus, sed opus eius significatum est. Quis enim fecit in homine iustitiam, nisi qui iustificat impium? Hoc est per gratiam suam ex impio facit iustum. Unde ait Apostolus: Iustificati gratis per gratiam ipsius. Facit ergo iustitiam, id est, opus iustitiæ, qui habet in se iustitiam, id est, opus gratiæ.

Quomodo clariùs potuisset distinguere gratiam habitualement, per quam impii iustificatur, ab actu gratiæ sive iustitiæ, puta contritione, dilectione &c?

Sed quid ad hanc auctoritatem Dicastillo, diffusus propugnator sententiæ Vasquezii? Quod, inquit, Augustinus non loquitur in particulari de actu & habitu charitatis, factis legenti constabit. Agit enim de ea virtute, cuius operatio sit iudicium rectum; ait enim loquens de hoc iudicio: *Huius virtutis est operatio*. Unde quando subiungit: *Iustitia nomine non ipsa virtus, sed opus eius significatum est*, non loquitur de charitate, vel de ea iustitia, quam qui habet facit iustitiam. Ideo postea ait: *Facit ergo iustitiam, id est, opus iustitiæ, qui habet in se iustitiam, id est, opus gratiæ*. Hæc ille.

Videtur huic Auctori contigisse, quod subinde aliis contingit, qui opinione quadam præoccupati, hoc quem legunt Auctorem sentire putant, vel etiam volunt, quod ipsam antè verum esse iudicaverunt, ne alioquin tanti Doctoris testimonio damnatos esse fateantur. Ex quo fit, ut quidquid eò alludat, obtorto collo in suæ opinionis suffragium rapiant, quidquid abluat, vix eà, quæ decet attentione & patientiâ ponderent, excutient, cum aliis conferant, sed velut obsecutus dictum præterant.

Si enim Dicastillo eà, quæ decet attentione & patientiâ ponderasset, excussisset, cum aliis contulisset hæc verba August. *Qui enim fecit in homine iustitiam, nisi qui iustificat impium? Hoc est, per gratiam suam ex impio facit iustum*. Unde ait Apostolus: *iustificati gratis per gratiam ipsius* quæ videtur præterisse, cum nullam illorum faciat mentionem, non potuisset ignorare, Augustinum ibi locutum fuisse in particulari de gratia justificante. Cumque non distinguat inter adultos & parvulos, neque nos distinguamus, & pluri apud nos valeat auctoritas tam Extimii & Sanctissimi Præfatis, præcipui propugnatoris gratiæ diviniæ, quam infirmæ & penè mortuæ (ut sic loquar) rationes Vasquezii.

His ita constitutis de effectu primario penitentia, qui est remissio peccatorum mortalium; sequitur explicandus effectus secundarius, qui est remissio peccatorum venialium, sive in hac vita, sive post hanc vitam. De hoc igitur effectu influuntur

580. Aliqua contritio aut dilectio potuisset esse forma justificans, de facto nulla est.

581. Referuntur quaedam verba Sancti Augustini.

1. Cor. 3. v. 7.

in quibus agnoscit eandem gratiam infundi parvulis & adultis.

582. Eræiones præcluduntur.

583. Alius locus D. Aug. in quo distinguit gra.